SAYI : 608
12 ŞUBAT 1966
FİATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

İ. Ş. ATASAGUN

AP NİN
CUMHURBAŞKANI
ADAYI

Cilt : XXXV Yıl : 12 Sayı : 608

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :

Metin Toker

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Nizamettin Durgun

MÜESSESE MÜDÜRÜ

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Kurtul Altuğ, Teoman Erel, Okay Göçer, Egemen Bostancı (İstanbul) — DIŞ HABERLER KISMI: T. Kemal — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — İKTİSAT: Mehmet Tuğrul — SİNEMA: Nijat Özön.

İstihbarat Tel : 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU

SAN Organizasyon
Erkal Yavı

KARİKATÜR

Cem

KAPAK KLİŞESİ

Hüner Klişe İstanbul

KAPAK BASKISI

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF

T.H.A.
Erdoğan Çiftler

KLİŞE

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLÂN ŞARTLARI

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER

Hürriyet Matbaası
Ankara

BASILDIĞI TARİH

9.2.1966

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ
RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA - TEL : 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

Geçen hafta içinde AKİS bir kere daha Meclis kürsüsünde müzakereye konu teşkil etti. TİP milletvekili Behice Boran AKİS'i tanık olarak gösterirken, Millî Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu -nedendir bilinmez, Topaloğlu AKİS adını bugünlerde pek seviyor!- AKİS'i yalanlamak için konuştu. Topaloğlunun iddialarının cevaplarını iç sayfalarımızdaki bir çerçeveli yazıda bulacaksınız.

AKİS, her devirde, iktidar sahiplerinin uykularını kaçırmıştır. Bunun nedenini, iktidar sahipleri herkesten iyi bilirler. Ancak, herkesin bildiği bir husus vardır ki o da, AKİS'in oniki yıllık yayın hayatında tek bir satır bile yalan yazmadığıdır. İspat Hakkının olmadığı devirlerde bu böyleydi, İspat Hakkının basına tanındığı günlerde de bu böyledir.

Bu hafta da ilginç olaylara tanık olacaksınız. YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızın baş tarafında yer alan "Demokrasi" başlıklı yazıyı, bir zamanların bir Sıkı Yönetim Komutanının pek şöhret yapmış ifadesiyle "zekâ ışığı altında" okumanızı tavsiye ederim. Rejimimizin tehlikeli bir dönemeçte bulunduğu şu sıralarda İsmet Paşanın Demirelle yaptığı konuşma ve bu konuşma üzerindeki tefsirlerin en doğrusunu size verdiğimizi sanırım.

Rejimin kaderiyle ilgili bir başka konu da, İktidar gruplarındaki temayül ve havadır. 27 Mayıs, DP Grupunun, bir takım olayların ikazı neticesi kıpırdanır gibi olması ve fakat gerekli cesareti gösterip silkinememesi ve başındaki talihsiz adamı atamaması neticesi patlak vermiştir. Bugün, AP içinde de bazı basiret sahipleri tehlikeyi sezmekte, kıpırdanmakta, fakat gereken cesareti gösterip, yanlış yolda olanlara karşı harekete geçememektedirler. Temenni edilen, bunların da birinciler gibi treni kaçırmamalarıdır. AP Grupu içinde olup - bitenleri "A.P." başlıklı yazıda okuyacaksınız.

Fakat haftanın yazısı, hiç şüphesiz, Metin Tokerin "Hoftanın İçinden"idir. "Son İkaz Saati" başlıklı bu yazıdan sonra çeşitli çevrelerde çok şey yazılacak, çok şey söylenecektir. Yazıyı dikkatlerinize sunarım.

Saygılarımızla

Kurtul Altuğ

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Cilt : XXXV Sayı : 608 12 Şubat 1966

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

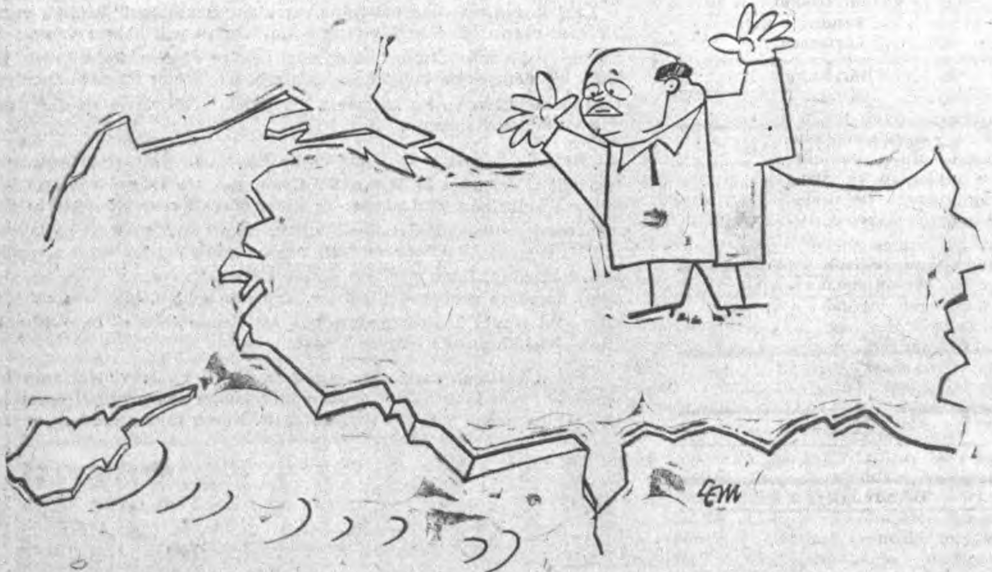
İdaresiz idare

Bundan bir yıl kadar önce, esasını AP'nin teşkil ettiği bir yeni iktidar İnönü Hükümetinin yerini aldığında işçiler üzerine Zonguldakta ateş açılınca, bu, acemiliğe ve tecrübesizliğe verilmişti. Bu hafta Türkiyede çok gözün İzmirdeki vahim hadiseye çevrilmiş olması şimdi böyle bir mazeretin bulunmaması yüzündendir. Ortada artık tecrübesizliğin değil, basiretsizliğin mevcut olduğu anlaşılmıştır ve bu çeşit hadiselerin toplumu nereye götüreceği merak ve endişe konusudur. Gidişe dur denilmesi zamanının geldiği kanaati, çok kimsede bundan dolayı yaygındır.

İzmirde haksız ve müsaadesiz yürüyüş yapmak isteyen işçilerin arasına bir takım tahrikçilerin katılmış bulunduğu, bunların asıl hadiseleri ateşledikleri yapılan ilk tahkikatın acele neticeleridir. Güvenlik kuvvetlerinin de görevlerini yaptıkları anlaşılmaktadır. Ama büyük suçlunun idaresizlik olduğu ve hadiseleri, gittikleri yere kadar götürmenin bir "hükümet etme hatası" teşkil ettiği ortadadır. İtidalli ve basiretli bir idare işleri daha başarılı şekilde çekip çevirebilirdi ve bütün Türkiyedeki işçi çevrelerinde heyecan yaratan vahim karışıklıklar meydana gelmezdi.

Meselenin önemli tarafı, yeni Demirel İktidarının her hadiseyi yüzüne, gözüne bulaştırmasıdır ve bunun ilk defa olmaması Başbakanlığa kadar yükselmenin tek merdiveni olması gereken devlet adamlığı vasıflarının bir yılda, on ayda edinilemediğini göstermektedir. İhtiyatsızlıkları takip eden panikler, atılan silâhın en sonda daima devlet otoritesini zayıflatmaşı, zedelemesi yarınki muhtemel iktidarların da işini güçleştirmektedir. Tahrik edilen gecekonduculardan kurtulmak kolay olmamıştır. Aslında başka maksatlar taşıyan bir afla hapisha

MAKARİOS ENOSİS İÇİN REFERANDUM HAZIRLIĞINDA (Gazeteler)

DEMİREL — YAHU BİZ VALİLERLE GENEL MÜDÜRLERİ DEĞİŞTİRİRKEN ONLAR DA ADANIN YERİNİ DEĞİŞTİRMİŞLER!

HAFTANIN İÇİNDEN

Son İkaz Saati

Metin TOKER

İktidar partisi içinde bir dalgalanmanın bulunduğu artık hiç kimsenin meçhulü değildir. İktidar partisi grupları da, ne kadar kör olurlarsa olsunlar, nihayet bu ortamın havasını teneffüs ederler. Özel sebeplerden ötürü onların olayları tefsiri gerçi değişik olur, bazı değerlendirmeleri başka türlü yaparlar, bir takım basit gerçekleri görmezler ve nihayet, sebepler konusunda tek taraflıdırlar. Buna rağmen, toplumun ne halde bulunduğu hususunda bir sezgileri daima vardır. Gruplarda kıpırdanmalar bu sezgilerin sonucu olarak belirir. Bu, gafil D.P. Grupunda bile böyle olmuştur.

Süleyman Demirelin, en koyu ve sağlam taraftarlarını, desteklerini dahi, eğer bunlar birer fanatik değillerse, hayal sukutuna uğratmış bulunduğu bir gerçektir. Bir A.P. İktidarı takdirinde huzurun ihtiyatsız ellerde bozulmaması için bazı çevreler tarafından müteahhitlik masasından alınıp önce A.P. Genel Başkanlığı, sonra Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığı koltuğuna oturtulan bu zat, iktidara gelmesinden sadece üç ay sonra memleketi çok karanlık ve hazin bir âkibetin kapısına getirmiştir. Bugünün meselesi, iktidar partisinin, başında Demirel, bu kapıdan geçeceği mi, yoksa kendisini ondan ve o çok karanlık, hazin âkibetten kurtaracağı mı meselesidir.

Durumun bu acılığı ve âcilliğiyle, bütün dalgalanmalarına rağmen iktidar partisi grupu ve grup üzerinde nüfuz sahibi kuvvetler tarafından görüldüğü son derece şüphelidir. Temayül, daha ziyade, Demireli tutmak ve onun etrafını, bugünkü perişan etraf olmaktan kurtarmaktır. Herkesin hata yapabileceği gerçeği, Demireli feda etme zamanının henüz gelmediği mazereti, o düşürülürse onun yerine başkasını bulma güçlüğü, Saadettin Bilgiç umacısının hortlaması endişesi umumiyetle söylenilen mütalealardır. Bu mütalealarn ilk görünüşte bir inandırıcı taraflarının bulunduğu gerçektir. Ama gönül isterdi ki D.P. ve Menderes misali hafızalarda henüz pek tazeyken, bu tarz, oyalayıcı düşünceler mutlaka gerekli hal almış olan bir ameliyeyi geciktirmesin. Zira başka bir gerçek, Türkiyede şu anda yelkovanla akrebin birbirleriyle yarış halinde bulunduğudur.

Demokratik rejimimizin normal işlemesi, A.P.'nin dört yıl, bu memleketi tek başına, fakat sâlim yolda idare edebilme imkânını bulmasına bağlıdır. Süleyman Demirelin bu yolu kendisine ve partisine kapadığı ortadadır. Demirel hiç bir mânası olmayan ve hiç bir lüzumun neticesi sayılamayacak tutumuyla kendisini, selâh isteniliyorsa devrilmesi şart bir sembol haline koymuştur. Durumdan dolayı Muhalefeti, C.H.P.'yi ve bilhassa İnönüyü kınamak kolay bir yoldur. Ancak bu, insafla düşünenleri kandıramayacak kadar güçsüz bir izah tarzıdır. Böyle bir affı çıkarmaya kalkışmanın tepki yaratacağını tahmin güç müydü? Memleketin en iyi genel müdürlerini bir çırpıda değiştirmek huzursuzluk doğurmayacak mıydı? Bunlara yenilerinin eklenmesini plânlamak sükûnetle mi karşılanacaktır diye bekleniliyordu? Bayram Gazetesi ihtiyatsızlığı kimseyi harekete geçirmeyecek miydi? Turalın ve Johnson'un mektuplarını basına ver diye, C.H.P. mi bir tavsiyede bulunmuştur? Servet Beyannamelerine ve vergilerin açıklanması prensibine ilişmenin sosyal bakımdan bir çalkantı yapacağı nasıl hesaplanmayabilir? Seçim Kanunundaki tadilâtın büyüklü, küçüklü muhalefet partilerinin itirazına uğramayacağını kim söylemiştir? Bütün bunları Demirel bilerek, isteyerek, tıpkı kendi zayıf kabinesini kurarcasına, "Ben oy aldım, ne istersem yaparım. Millî iradeyi temsil eden benim" zihniyeti içinde plânlamıştır. Bunlara ne C.H.P.'nin şiddetli -ve şiddeti çok daha artacak- itirazı bir sürprizdir, ne de A.P.'nin belirli bir çevresi dışındaki kuvvetlerin bunları kabul etmesi beklenebilir. Demirel, karşısındaki güçlerle bir zor yarışına girmiştir. Hiç bir zorlamanın bu tasarrufların kabulüne ve tasavvurların gerçekleşmesine 1966 Türkiyesinde muktedir olamayacağı Demirelin devrilmesiyle ispatlanacaktır ve ancak ondan sonra, imkânlarını bilen, memleketin gerçeklerine saygılı, Muhalefetle işbirliği halinde, insaflı, yumuşak bir A.P. iktidarı dört yıllık idaresini anlayış içinde, arzulanan huzurlu bir ortamda devam ettirebilecektir. Demirel iktidara gelir gelmez el atmaması gereken meselelere el atıp el atılmasını bekleyen konular üzerine hiç eğilmemesinin faturasını ister istemez ödemek mecburiyetinin karşısındadır.

A.P. içindeki dalgalanmalarda telif yoluna gitme arzusu, kesin ve radikal tedbir üzerinde tereddütlerin bulunması doğru teşhisin yapılamadığı intibaını kuvvetlendirmektedir. D.P. bu tereddütler içinde çok zaman kaybetmiştir. Tereddütlerin son ve açık ikaz saatlerinde dahi devam etmesi, şart olmuş, eşyanın tabiatının icabı haline girmiş değişikliğin başka kuvvetler tarafından ve farklı usullerle yapılması sonucunu vermiştir. Menderesi, etrafını değiştirmek suretiyle kurtarmak teşebbüsü D.P. içinde çok yapılmıştır. Bir defasında D.P. Grupu Menderesin bütün Bakanlarını âlâyıvâlâyla istifa bile ettirmiştir. Bu, hiç bir şeyi değiştirmemiştir. Çünkü o tarihte değiştirilmesi gereken adam Adnan Menderesti.

Bugün, Süleyman Demireldir.

ne kapılarının ikide bir açılacağı intibaının verilmesi toplumu tedirgin etmektedir. Kıbrısta pot üstüne pot kırılması ve bir salim hat üzerinde ilerlenememesi fenadır.

Türkiyede devlet mefhumunun kolay kurulduğunun yeni AP İktidarı ve onun tecrübesiz başı tarafından takdir olunamadığı intibaı gittikçe yaygın hal almaktadır. İzmir Olaylarının müsebbipleri şüphesiz cezalandırılacaktır. Ama polisin mütemadiyen halkla karşı karşıya bırakılmasının en sonda çok kötü neticeler verdiği unutulmazsa ve İçişleri Bakanlığı gibi son derece önemli bir bakanlık bu görevle hiç ilgisiz kimselere bırakılmazsa çok iyi edilecektir. 43 yaşındaki Cumhuriyet, 43 aylık siyaset hayatı olmayanlara tecrübe tahtalığı edemez.

İzmirdeki patlama, vahim bir ikazdır.

Demokrasi

Bir ziyaret

Bu haftanın başındaki Pazartesi günü, Meclisin koridorları belli bir heyecanla doluydu. O gün öğleden sonra, İsmet İnönünün gidip Süleyman Demireli Başbakanlıkta göreceği haberi duyulmuştu. Herkes, ziyaret sebebi hakkında bir tahmin yapıyordu. Tefsirler "ültimatom verecek"ten "Demirelden, havanın yumuşatılmasını isteyecek"e kadar gidiyordu. Orta tefsir "ikaz edecek"ti. Fakat ziyaret haberi bile henüz duyulduğu için kimse bir şey bilmiyordu. Bilinen, geçen haftanın sonunda CHP'nin yüksek kademesinden bir grupun İnönüye şöyle bir telkinde bulunduğuydu:

"— Acaba gidip, memleketin durumunu nasıl gördüğünüzü Süleyman Demirele hususi olarak bir anlatsanız da, günah bizden gitse.."

O gün İnönü bu telkin karşısında ne müsbet, ne menfi bir yorum yapmıştı. Memleketin durumunu iyi görmediğini ve kuşkuları bulunduğunu partisinin çeşitli toplantılarında söylemiş, bunlar gazetelere intikal etmişti. Af Kanunu, Seçim Kanunu gibi konuların şimdi ele alınmasındaki isabetsizliği belirtmişti. Süleyman Demirel de gazeteleri okuduğuna göre, ayrıca, bir özel görüşme isteyip bunları ona şahsen tekrarlamanın ne faydası olacaktı?

Pazartesi sabahı İnönünün evinden Başbakanlık Özel Kalemine edilen bir telefon, CHP Genel Başkanının ilk düşüncelerinden değişik bir karara vardığını gösterdi. İsmet İnönü Başbakandan randevu istediğini ve saat 16.30'da kendisiyle görüşeceğini ilk, Kemal Satıra söyledi.

Paşa geliyor

Haberin, saatiyle birlikte duyulması Meclis koridorlarında bütün öteki konuların ikinci plâna itilmesine yol açtı. Artık herkes, bu beklenilmedik "sürpriz ziyaret"ten bahsediyordu. Senatodaki Bütçe Görüşmesi bile, cazibesini kaybetmişti.

Saat 16'da İsmet İnönü, beraberinde Kemal Satır olduğu halde, Meclisin zemin katında göründü. Kalabalık bir gazeteci ve fotoğrafçı topluluğu derhal İnönü ile Satırın peşine takıldı. Bir kişi daha takıldı: Kasım Gülek!. Gülek, Paşa ile ne kadar yakın olduğunu ispat sevdasına kapılmıştı, İnönü ile Satırın oturdukları yerin yanına ilişti. Neşeli görünen İnönü ne söylese, Gülek, gözünün ucuyla gazetecilere bakarak, şuh kahkahalar atıyordu. Sanki, her şeyden haberi vardı. -Halbuki, hiç bir şeyden haberi yoktu!-

Saat 16.20'de İnönü kalktı, peşinde gazeteciler ve durumu uzaktan izleyen milletvekilleri olduğu halde, Parlâmentonun dış kapısından çıktı. Bu arada gazetecilerin sorularına cevap vermemişti. CHP'ye ait yeşil arabaya bindi ve Başbakanlığa hareket etti. Derhal otomobillere doluşup Başbakanlığa giden gazeteciler, İnönünün gelmediğini öğrenince, şaşırdılar. İçlerinden biri:

"— Paşa dolaşıyordur. Âdetini bozmaz, tam saatinde gelir" dedi.

Gerçekten saat tam 16.27'de İnönünün arabası Başbakanlığın önünde durdu. İnönü saatine baktı ve arabadan inerek merdivenlere doğruldu.

Muhalefet Lideri İnönü Başbakanlığa geliyor

Son ikaz

"Kendisi takdir eder"

Görüşme 40 dakika sürdü. Saat 17.10'da İnönü ile Demirel odadan çıktılar. Demirel, Muhalefet Liderini merdivene kadar geçirdi.

Dış kapıdan çıkıp, gazeteciler tarafından kuşatıldığında İnönünün ciddi bir hali vardı. Bir anda çeşitli sorularla karşılaştığında durdu, cebinden not defterini çıkardı. Söyleyeceklerini evvelden tesbit ettiği anlaşılıyordu. Bu, ziyarete verdiği önemin delili sayıldı. İnönü gazetecilere tane tane şunları yazdırdı:

"— Bazı iç politika meseleleri hakkında ve Muhalefet Lideri ola-

rak, sayın Başbakana görüşlerimi arzettim."

Cumhuriyet muhabiri Çetin Özbayrak sordu:

"— Görüşlerinizi arzedişinizde bir ikaz havası var mıydı, Paşam?"

Birdenbire yürümeye başlıyan İnönü, âdeta kendi kendine konuşur gibi, gayet hafif bir sesle şöyle dedi:

"— Münasip gördüğü ölçüde kendisi takdir eder!"

İnönü arabasına binip uzaklaştı, gazeteciler söyleneni birbirlerinden kontrol ettiler ve birden uyandılar: Bu, belki de çok sert bir sözdü ve gazetecilere mi, yoksa Demirele mi söylendiği tam olarak belli değildi. Ama belki de İnönü, Demirelin münasip gördüğü açıklamayı yapacağını söylemek istemişti.

Sonra gazeteciler Demireli beklediler. Başbakan saat 21'e kadar makamında kaldı. Düşünüyordu. Çıkarken suratı asıktı. Gazetecilere, CHP Genel Başkanının bazı iç politika meseleleri hakkında görüşlerini bildirdiğini söyledi. Cumhuriyet muhabiri Çetin Özbayrak, günün ikinci güzel sorusunu patlattı:

"— Faydalı oldu mu?"

Demirel birden kızardı ve o da patladı:

"— Elimizde terazi yok ki, faydalı olup olmadığını tartalım!"

Sonra kendini toparlaması gerektiğini hatırladı ve sâkin görünmeğe çalışarak, devam etti:

"— Medenî memleketlerde Muhalefetin İktidara fikirlerini söylemesi güzel şeydir. İktidarın Muhalefete danışması kadar güzeldir.."

Demirel daha sonra, "Görüşmeden sonra İnönü, gazetecilerle yaptığı konuşmada, İktidarı ikaz ettiği anlamına gelecek bir cümle kullandı. Görüşmenizde böyle bir hava belirmiş midir?" şeklindeki soruya:

"— Bu görüşmenin Muhalefetin İktidarı ikazı şeklinde alınması câiz değildir. Bu tefsirlerinizle mutabık değilim" diye karşılık verdi.

"Önce kulağa fısladı"

Konuşma, gece bütün Ankarada merak konusu oldu. Herkes bir yerlerden bir haber çıkarmaya çalışıyordu. Ortada bir ikazın bulunduğu anlaşılıyordu. Ama, hangi konuda? Konuşma iki kişi arasında yapıldığı için, tabii, kaynaklar da ikiydi: Demirel ve İnönü. İkisi de ve ikisinin de yakın çevresi bir şey söylemek istemiyordu. Geç vakit, Demirele yakın bir basın organının temsilcisi İnönüye yakın bir basın organının mensubuna telefon etti. Acaba o, ne konuşulduğunu biliyor muydu?

Şöyle bir muhavere cereyan etti:

"— Ben orada yoktum ki.."

"— Yoktun ama, bilirsin canım.."

"— Bilsem sana söyleyebilir miyim?"

"— Peki, bir tek şey sorayım: Paşa, yazılı bir şey verdi mi?"

"— Ben sana iki şey sorayım. Bir: Paşa, kâğıtlarını nerede taşır?"

"— Çantasında!"

"— Çantası var mıymış, yanında?"

"— Yokmuş! Anladım. Ama, bir tefsir yazacağız da, ne yazalım, onu söyle.."

"— Yahu, siz Demirele sorarsınız. O ne yazın derse, onu yazarsı-

Ayaklar suya eriyor, değil mi?

Mecliste bir tartışma oluyor. Meşhur "Mektup açıklamaları" konusu görüşülürken Behice Boran diyor ki:

"— Geçen hafta Başkentte yayınlanan bir dergide yazılanlara göre, Eskişehirde oldukça kalabalık bir grupun bulunduğu bir toplantıda Sayın Tural kendi mektubunun tahrif edildiğini söylemiş, hem de burada tekrar etmek istemediğim bir sıfatı kullanarak tahrif edildiğini söylemiş."

Sonra ilâve ediyor:

"— Böyle mektupların basına ne yoldan intikal ettiği konusu üzerinde Meclisin muhakkak araştırma yapması lâzımdır."

Buna karşı Ahmet Topaloğlu kürsüye çıkıyor. Topaloğlu, Menderes devrinin bir polis müdürüdür ve belki de askerlerle ilk yakın tanışması Balmumcu çiftliğinde olmuş, hisleri orada gelişmiştir. Süleyman Demirel onu, Ordunun nabzını iyi kontrol altında tutmak için Millî Savunmanın başına getirmiştir. Bu Topaloğlu konuşuyor:

"— Bir gazetenin yanlış ve tamamen yazının mahiyetini değiştirerek yaptığı neşriyat bu üzüntülere sebep olmuştur. (...) Behice Boran tarafından gene Turalın Mektubu diye bahsedilen yazı Hürriyet Gazetesi tarafından tamamen mânası muhtevası dışında bir neşriyatla umumî efkâra yayıldıktan sonra, biraz evvel arzettiğim gibi..."

Sonra Topaloğlu ucuz bir demagojiyle AKİS'e çatmak istiyor.

AKİS ne yazmış? Orgeneral Turalın kalabalık bir grup önünde, mektubunun tahrif edildiğini söylediğini yazmış. Topaloğlu ne diyor? Mektubun "tamamen" tahrif edildiğini söylüyor. Eee? Zıtlaşma, bunun neresinde?

Ama, bir zıtlaşma vardır. İktidar, Turalın mektubunun tahrif edilerek umumî efkâra yayıldığını şimdi söylüyor. Bu mektup o gazeteye verilip de yayınlattırıldığı zaman akıl neredeydi? Başbakan Demirel o tarihte, bunun "diğer komutanlar" tarafından da tasvip edilmediğini ilân ediyordu. Kimmiş o, diğer komutanlar? Bugün ilân ve kabul edilen ise, mektubun tahrif edilerek yayınlandığıdır.

Soru, hâlâ ortadadır. Bay Demirel ve Bay Topaloğlu! Bu mektubu, hem de tahrif ederek basına kim vermiştir? Bunu tesbit etmekten âciz bir idarenin kime güven verebileceği düşünülebilir? Hele, doğru yazılardan dolayı Meclis kürsülerinden dergilere çatmak kimi kurtaracaktır? Topaloğlu, etrafından kendisine karşı güvensiz bakışlarla bakıldığını hissetmiyor. Anlayış meselesi. Ulaştırma Bakanı, masaya çağırılmamasını oruçlu olmasıyla izah ediyor. Neden istiskal çıktığının şahsî takdiri meselesi. Belki A.P. milletvekili Aziz Zeytinoğlu da Eskişehir Orduevinde o gün gördüğü muameleyi muhatabının bir "sinirlilik anı"na bağlamaktadır. Mükemmel.

Acaba hiç kimsenin aklına "Yahu, biz âlemi kör, herkesi budala zannederken sakın herkes bizim oynamaya çalıştığımız oyunun farkında olmasın?" diye bir kere dahi sormak gelmiyor mu?

Hele ortada, İktidar - Ordu münasebetinin sadece altı senelik bir misali de varken..

nız. Bana ne soruyorsun?"

"— Demirel hâlâ Başbakanlıktan çıkmadı ki.. İçerde pis pis düşünüyor, her halde.."

"— İyi ya.. Bak, tefsirin de hazır: Paşa ayrıldıktan saatler sonra, Başbakan dairesinde pis pis düşünüyordu dersin.. Mükemmel tefsir olur."

"— Dalga geçme, yahu!"

Bu, o gece Ankarada cereyan eden çeşitli telefon konuşmalarından sadece bir tanesidir.

Ertesi sabah İsmet İnönüyü arayanlar onu CHP Genel Merkezinde buldular. Merkez Yönetim Kurulu, Grup idarecileriyle birlikte toplantı halindeydi. Toplantı, saat 14'de kadar sürdü. İsmet İnönü orada mülâkatı ve intibalarını - Demireli fazla anlayışlı bulmamıştı - anlattı. Fakat bunların çok açıklanmasını istemiyordu. Öğleden sonra Grup olduğundan orada da bir izahat vermek gerekecekti. Bu izahatı Kemal Satırın vermesi -gerekirse- kararlaştırıldı. Akşam üzeri bilinen tek şey, İsmet İnönünün bazı hususlara bugün el atılmak arzusunda devam olunmasında vahim tehlikeler gördüğüydü. Bununla meselâ af kanununun kastedildiğini anlamakta fazla bir güçlük yoktu. Ama bunun dışında bütün konuşma, Demirelle İnönü arasında kaldı.

CHP'nin Grup toplantısından çıkarken bir milletvekilinin AKİS muhabirinin sorusuna verdiği bir cevap çok sükse yaptı:

"— Kardeşim, fazla bir şey söylemediler. Ama benim çaktığım, bizimki bu sefer 'Yoksa sizi ben bile kurtaramam"ı, 'Artık sizi ben bile kurtaramam"dan önce Başbakanın kulağına söylemiş olacak!"

Pazartesi günü, Başbakanlıkta merak uyandıran konuşma yapılırken Meclisteki Adalet Komisyonundaki af kanunu görüşmelerinde TİP milletvekili Yunus Koçak, İktidar temsilcilerine şöyle diyordu:

"— Bu tasarı tamamiyle 27 Mayıs İhtilâlini hedef alan bir karşı ihtilâldir. AP, çoğunluğuna güvenerek, bu tasarıyı sessiz sedasız geçireceği kanısına kapılmıştır. Fakat bu, ümit edildiği gibi, sessiz sedasız çıkarılamıyacaktır. Üstelik Hükümet, bu gürültülere ve karışıklıklara hazır değildir..."

MP'li Sami Binicioğlu ise fikrini, partisine mahsus üslûp ile şöyle açıkladı:

"— Bu kanunun tatbikini Cenabı Allah nasip etmeyecektir!.. Buna inanıyorum..."

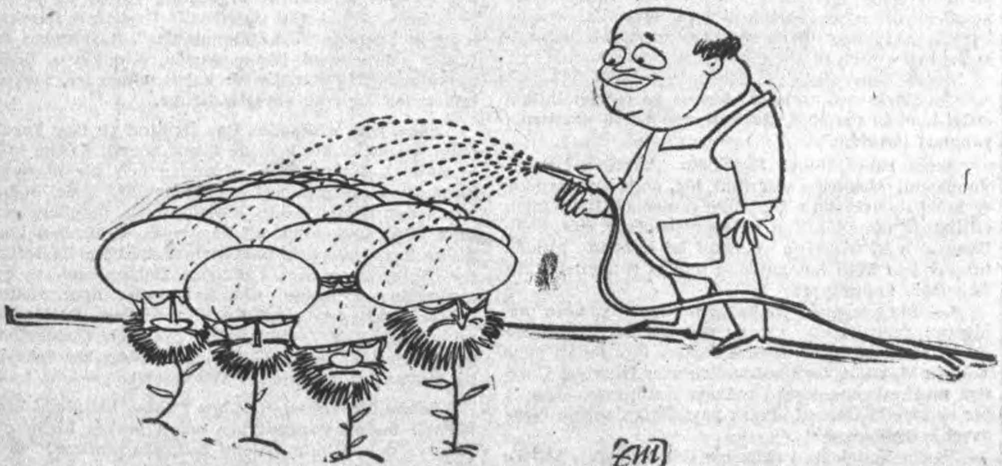
İrtica

İşte vesikası!

Son hafta içinde AP'li milletvekili ve senatörlere, AP Grup Başkanlığı tarafından, teksirle çoğaltılmış, 40 sayfalık bir metin dağıtılmıştır. Bu, AP Genel Başkanı ve Başbakan Süleyman Demirelin 24 Ekim 1965 tarihinde AP Ortak Grupunda yaptığı, "tarihî" diye adlandırılan uzun konuşmanın teypten deşifre edilmiş örneğidir ve aslının aynıdır. Bu konuşmayı Demirel, Cumhurbaşkanının Başbakanlığı kendisine teklif etmesinden birkaç saat sonra yapmıştı. Hatta bir ara cebinden bununla ilgili zarfı çıkarıp sallıyarak, "bu zarfı hepimiz omuzlıyacağız" demişti.

Bu konuşmanın yeni dağıtılan metninin 19. sayfasının son satırlarına doğru başlıyan ve 20. sayfada devam eden şu kısım, Demirel tarafından aynen söylenmiştir: "Şimdi ikinci kısma geliyorum. Muhterem arkadaşlarım; maneviyatına ve mukaddesatına saygılı olunmasını vatandaş istiyor dedim. Devletin kanunları herkesin bu en tabii hakkını teminat altına aldığı halde, biz bunları söyleyince din istismarı yapıyorsunuz diyorlar. Şayet kanunlar bunu din istismarı olarak tavsif ediyorsa o takdirde arkadaşlarım size çok büyük vazifeler düşmektedir. O takdirde bu kanunları, Türk halkının binlerce sene zarfında inkişaf ettirip getirdiği manevi kıymetlerini koruyacak şekilde düzeltmeniz lâzımdır (Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)."

Demirelin bu sözleri şaşılacak kadar açık ve kesindir. Gösterilen hedef, yoruma ihtiyaç duyurmayacak kadar bellidir: AP Genel Baş-

YAZISIZ

kanı, Başbakan olduğu gün, AP'nin din konusunda yapmak istedikleri ni engelleyebilecek kanunların değiştirilmesi için Grupuna direktif vermiştir. AP'nin bu konuda niyetlendiği işlere engel olabileceği tahmin edilen -bu tahminin sahibi de Demireldir- kanunlar ise Anayasa, Türk Ceza Kanunu ve Siyasî Partiler kanunudur. Anayasanın Türkiye Cumhuriyetinin lâik bir devlet olduğunu ilân eden 2. Maddesi ile 19 ve 57. Maddeleri, Türk Ceza Kanununun, kutsal olarak tanınan şeyleri âlet ederek propaganda yapanların bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılacağını öngören 163. Maddesinin 4 ve 5. fıkraları, Siyasî Partiler Kanununun dini politika için istismar edici faaliyetlerde bulunan partilerin Anayasa Mahkemesince kapatılacağını öngören 94, 110, 111 ve 112. Maddeleri, Demirelin AP Grupuna "düzeltilecek" diye verdiği direktifin kapsamına giren kanun hükümleridir ve bunlar lâiklik binasının altından çekildikleri takdirde çöküntü yaratabilecek derecede önemli tuğlalardır.

Atatürk Türkiyesinde 20. yüzyılın ikinci yarısında bir Başbakanın böyle bir davranışa girmesi ancak "korkunç" kelimesi ile adlandırılabilir. Bazı AP'liler, bu hali, "Demirel, mason olmadığını ve dindarlığını ispat için bir kompleksle böyle yapıyor. Aslında o, camiye girdiği zaman ne yapacağını şaşıracak kadar bu işlere yabancıdır" diye izah etmektedirler. Ama bu, işi biraz hafife almaktır. Hele aynı Başbakan, aynı konuşmasında "Önümüzdeki dört sene, bizi hangi ufka götürecekse, bu tamamen siz muhterem heyetin elindedir" demişse... İnsan, ister istemez, vaktiyle Grupuna "Siz isterseniz hilâfeti bile getirebilirsiniz" diyen Başbakanı ve sonunu hatırlıyor.

Saadettin Bilgiç ve Demirel
Düşman kardeşler

A. P.

Fare ve kediler

Bu hafta Ankarada, hadiselere gebe Türkiye başkentinde, çok göz AP'ye çevrik bulunuyordu.

Yalnız AP'lilerin değil, bütün çevrelerin ilgilendikleri konu şudur: AP Grupunun anatomisi ve psikolojisi!.. Bu konuda çok çeşitli yorumlar yapılmaktadır. Bütün bu yorumlarda birleşilen nokta, bugün Türkiyenin içine girmeğe başladığı rejim problemlerinin demokratik yollardan çözümünün bir partinin Mecliş grupunun şu veya bu şekilde davranmasına bağlandığı ve bu durumun 6-7 yıl önceki bir duruma çok benzediğidir. Fikir ve yorumların çeşitlilik gösterdiği nokta ise, bu parti grupunun, yani AP Grupunun bu kritik durumda nasıl bir hareket tarzını seçeceğidir. 6-7 yıl önce yine böyle, rejim bakımından çok önemli bir yol ayrımı ile karşılaşmış olan Meclis grupu, DP Meclis Grupu idi. O zaman DP Grupu, karşı karşıya bulunduğu büyük sorumluluğu sezmiş olmasına rağmen, kurnaz ve demogog bir liderin elinden kendini kurtaramamış ve bilinen sonuç meydana çıkmıştı.

Bugünkü durum o günkü duruma esas olarak benzemekte, fakat şartlarda büyük farklar bulunduğu da gözden kaçmamaktadır. En büyük fark, liderler arasındaki kuvvet, kudret, etki farkıdır. Ümit veren tek cihet de budur. Fark, son bir-iki hafta içinde cereyan eden bazı gelişmelerle iyiden iyiye ortaya çıkmıştır. AP Genel Başkanı ve Başbakan Demirelin, yaptığı büyük hatalar sonunda yalnız halkoyu önünde değil, kendi partisi önünde de düştüğü durumdan kurtulmak için giriştiği teşebbüs ve bunun hiç de parlak olmayan sonucu çok şeyi ortaya koymuştur. Bu teşebbüs, geçen hafta Perşembe günü yapılan Grup toplantısında sahneye konulan ve "Menderes taktiği" diye tanımlanan oyundur. Demirel, düştüğü açmazdan kurtulabilmek ve dayandığı parti ile Grupu toparlayabilmek için, politikayı sertleştirerek, CHP düşmanlığını bilemek istemiştir.

Bu teşebbüsü ve sonucunu, bu haftanın başında bir AP'li şöyle yorumladı:

"— Kedi ve fare meselesi... Bir zamanlar bir kedi ve fareler vardı! Kedi yırtıcı, fareler ise ürkekti. Fareler biraz cesarete gelip, 'şu kedi de ileri gidiyor' diye düşünmeğe başladıklarında, kedinin birazcık tırnaklarını göstermesi kâfi gelirdi. Şimdi ise roller tersine döndü. Üstelik, kediler çoğunlukta."

İktidar içindeki muhalefet

İktidar Grupundaki "kediler"in varlığı meçhûl değildir. Hükümetin kuruluşundan, hattâ Demirelin başkan seçildiği kongredenberi böyle bir muhalefetin varlığı bilinmekteydi. Bilinmeyen ve tam olarak ölçülemeyen, bu muhalefetin kuvveti, mahiyeti ve istikametidir. Hükümet kurulurken bu muhalefet, Bilgiç ekibi ile Bakanlık kapamadığı için üzüntüye kapılan birkaç kişiyi geçmiyordu. Hükümet kurulduktan sonra İktidar Grupu kısa bir sükûnet devresi geçirmiştir. Bunda, Bilgiççilerin, haksız ve erken muhalefet yaparak güç duruma düşmemek endişeleri de rol oynamıştır. Fakat Demirel ve nahif Hükümeti o kadar hatalı bir yolda, o derece başarısızlıkla dolu ve öylesine hızlı bir gidiş tutturmuştur ki, çok kısa bir süre sonra, yapılacak partiiçi muhalefetin "erken ve haksız" olacağı endişesi kaybolup gitmiştir. Üstelik bu arada Bilgiç ve ikibi ile ilgisi olmayan yeni muhalefet grupları da belirmiştir. Reşat Özarda ve arkadaşları, Senatodaki AP'lilerin meydana getirdiği başka bir gayrımemnunlar grupu ve son günlerde şekillenen başka topluluklar, Demirelin karşısında beliren, fakat henüz teşkilâtlanmamış olan muhalefetin unsurlarıdır. AP içindeki gelişmeler her geçen gün biraz daha Demirelin aleyhine olmaktadır. Demirelin bir süre önce biraz nefes alabilmek için ortaya attığı "bütçeden sonra hükümeti değiştireceğim" haberi de ters etki yapmış ve muhalefet saflarının genişlemesine yol açmıştır. Bu haberden önce Demireli destekleyenlerden bazıları, Hükümete karşı vaziyet alırlarsa tadilâtı çabuklaştıracaklarını ve böylece Bakan olabileceklerini ummaktadırlar. Fakat bunların tutumu biraz karışıktır. Aydın Yalçın, Erol Akçal, İsmail Hakkı Tekinel gibi eski Demirel taraftarlarından meydana gelen bu grup en mutedil muhalefeti yapmakta ve "Demireli kurtarmak" sloganını tekrarlamaktadır. Bu centilmenlere göre, Demirel hatalar yapmaktadır. Fakat AP için onun dışında bir lider düşünülemez. Onun hataları, etrafındaki zayıf kadrodan doğmaktadır. Bu kadro kendilerinin iltihakı ile kuvvetlenirse, hatalar ortadan kalkacak ve ortalık güllük gülistanlık olacaktır.

Geçenlerde, görüşü ve arzuları bu olan, kendilerinden AP içinde

Kulağa Küpe...

Vodvil

Sahne: Abant Oteli

Zaman: Şeker Bayramının ilk günü

Eşhas: Bay Demirel, Bayan Demirel ve bize vakayı anlatanlar

Dekor: Otel salonu

(Vakit, sabah vaktidir. Biraz evvel Süleyman Demirel bayram namazından dönmüştür. Umumi konuşulmaktadır. Bir ara sessizlik. Bayan Demirel, huşu edası taşımasına dikkat ettiği bir tarzda içini çeker)

Bayan Demirel: — Süleyman, bana hâlâ bayram namazını öğretmedin. Bilseydim, bu sabah onu da seninle birlikte kılardık..

Bay Demirel (Sinirli bir şekilde öksürür): — Öhö!. Öhö!. Hanım, burası serin. Sen, üşüyeceksin. Çık ta, sırtına bir şey al.. Öhö!. Öhö!.

"32"ler diye bahsedilen bu takımın Demirele yaptığı ziyaret ve orada Başbakana yapılan ihtarlar, ikazlar ilgi çekici olmuştur. Başında, AP'nin büyük İstanbul iş çevreleriyle köprüsü rolünü oynayan Ahmet Dallının bulunduğu heyet Süleyman Demirele bu çevrelerin dahi memnun olmadığını, Demirelden huzur beklenirken memlekete sadece huzursuzluk geldiğini söylemiştir. Randevu bir saat için alınmışken konuşmalar saatlerce sürmüş ve dertler ortaya atılmıştır. "32"ler, Demirelin ihtiyatsız, yanlış davranışlarla türk umumî efkârının en güçlü kuvvetlerini, tıpkı DP gibi bir bir karşısına almakta olduğunu belirtmişlerdir. Ancak "32"ler, AP Grupundaki en oturaklı takım olmakla beraber değişikliği Demirelin etrafı için görmekte, onun etrafına kendileri geldiği takdirde bilhassa CHP ile çatışmaya son verileceğini hesaplamaktadırlar. Tabii bunda şansî arzular en büyük dozu teşkil etmektedir.

Talât Asal

Gönüldeki aslan!

Demirele karşı en sert ve kesin şekilde cephe alanlar ise Bilgiççiler değil, Reşat Özarda ve arkadaşlarıdır. Özarda ve arkadaşları, Demireli mutlaka ve mutlaka Yüce Divana sevkedeceklerini çekinmeden söyleyebilmektedirler. Bilgiç ve arkadaşları ise durumdan, gelişmelerden memnun, fakat nisbeten sessizdirler. Toplantıları gizli, konuşmaları dikkatlidir. Neticede galip geleceklerine inandıklarından, kendileri için büyük tehlike olacak böylesi teşebbüslere girmemektedirler.

Son günlerde Ekmel Çetinel ile Adnan Menderesin kâhyasının oğlu, DP valilerinden etrafında bir muhalefet topluluğu meydana getirmiştir. Yeni ortaya çıkan sayisî on oyun, bu muhalefeti kuvvetlendiren bir tesir yaratmıştır. Bu, Turhan Kapanlının YTP'den transferidir. AP kulisinde dolaşan haber, Kapanlıya, transferi karşılığında Bakanlık vaadedildiği şeklindedir. Seyfi Öztürk ve Hasan Dinçerin transfer eder etmez Bakan oluşlarına zaten fena halde içerlemiş bulunan AP'liler, bu son pazarlığa daha çok öfkelenmektedirler.

Kavgalı toplantı

AP içinde şartlar bu şekilde gelişirken, İktidar ile İktidariçi muhalefet arasında ilk kıvılcım, bundan on gün kadar önce bir gece, âni olarak, yapılan toplantıda parlamıştır. Mecliste, Grup Yönetim Kurulu salonunda Grup Yönetim Kurulları, Genel Yönetim Kurulu, Başbakan ve bazı Bakanların katıldıkları bu toplantı çok gürültülü geçmiştir

Görünüşte bu toplantı, Hükümetle Grup arasındakı ilişkilerin gözden geçirilmesi ve Af, Seçim Kanunu gibi konularda strateji tesbiti için yapılmıştır. Fakat konuşanlar, bu konulara biraz temas edip, Affa ve Seçim Kanununa taraftar olduklarını ifade ettikten sonra, sözü Hükümetin çalışmalarına getirmişler, son günlerin tartışmalarını en açık ve sert bir dille yermişlerdir. Talât Asal böyle bir girizgâhtan sonra, Demirelden gözlerini kaçırarak -kendisi Hükümet kuruluncaya kadar Demirelin yakınıydı-, şu cümleleri kullanmıştır:

"— Hükümetin bugünkü tutumuyla hiç bir iş yapılamaz. Hükümet, Parti ve Grupla irtibatını tamamen kaybetmiştir. Evvelâ bu irtibatı sağlamalıyız. Hükümet, icraatında Partiyi ve Grupu haberdar etmek zorundadır.."

Asal daha sonra sözü rejim meselesine getirmiş ve "benim de istihbaratım var" diyerek bir ihtilâl ihtimalinin ne dereceye kadar varit olabileceğini anlatmaya koyulmuştur. Zaten sinirleri gerilmiş olan Demirel bu sözlere dayanamamış ve:

"— Talât bey, sivri lâflar etmeyiniz, yeter!" diyerek hatibin sözünü kesince, kıyamet kopmuştur.

Bağırmalar ve sert lâflar birbirini kovalarken Asal, Demirele sertçe "gerçeği ifade ettiğini" söylemiş, konuşma hakkının kısıtlanamıyacağını hatırlatmıştır. Toplantıda havanın tam anlamıyla aleyhine olduğunu hisseden Demirel ise sözünü tavzih ederek:

"— Elbette herkesin konuşmaya hakkı vardır" demek zorunda kalmıştır.

Bu arada tekrar kavga ve gürültü kopunca, toplantı tatil edilmiştir.

Toparlama toplantısı

Demirel, dayandığı zeminin tam anlamıyla kaydığını bu toplantıda açık olarak hissedince, durumu kurtarmanın formülünü aramaya koyulmuştur. Akıl hocalarının kendisine gösterdikleri yol ve formül ise, bu yazının başında temas edilen "Menderes taktiği" olmuştur: Madem ki Grup Demirele karşıdır, o halde birleştirici bir çare lâzımdır. Bu da "müşterek bir hedef" yaratıp, iç meseleleri ikinci plâna itmek olmalıdır. CHP'den münasip bir "müşterek hedef" ise bulunamaz! CHP Demirele muhalif veya muvafık olsun, bütün AP'lilerin müşterek düşmanı değil midir? O halde, politikayı sertleştirip, CHP'ye veryansın etmek en iyi çaredir. Bu, bütün AP'lileri Demirelin arkasında birleştiriverecektir.

Geçen hafta Perşembe günü yapılan toplantıda bu fikir gerçekleştirilmek istenmiştir. Toplantının başında bir Demirel taraftarı, o sıralarda yayınlanan bir CHP bildirisini vesile addederek, CHP'ye yüklenmiş ve havayı yapmıştır. Bu arada söz alan Aydın Yalçın, profesörlerin irticayı tenkit eden bildirilerinin Hükümetçe hafife alınmasının yanlış olduğunu söyleyerek pişmiş aşa su katmışsa da, bir kere başlanan oyundan geri dönülmemiş ve Demirel koşar adımlarla kürsüye gelmiştir.

Reşat Ozarda
Yaylacı

Demirel önceden hazırladığı dörtbuçuk saatlik konuşmasını tamamen CHP'ye hücum prensibi üzerine bina etmiştir. Hattâ bir ara ölçüyü de kaçırmış ve ana muhalefet için "siyasî menfaat kollektif şirketi" sözünü kulanmıştır. Bu konuşmanın özünü, Hükümetin tamamen suçsuz olduğu, bütün suçun CHP'ye ait bulunduğu, AP Grupunun dağılmaması, tersine, toparlanması gerektiği teşkil etmektedir. Demirelin en büyük hatası, bu konuşmada bir "dağılma"dan kendi aleyhindeki ihtimalleri kendi ağzıyla ifade etmek alışkanlığından bu konuşmada da kurtulamamıştır.

Ancak, bu toplantı Demirel için tam bir fiyasko olmuştur. Geceyarısına doğru AP'liler salonu terketmeye başlamışlar ve Demirel konuşmasının sonunu boş sıralara karşı bitirmiştir. Konuşmayı dinleyenler, gazetecilere, Demirelin bu toplantıda en insicamsız, en başarısız ve telâşlı konuşmasını yaptığını ifade etmişlerdir. Anlatıldığına göre, Isparta şivesi de bu konuşmada en bâriz şeklini almıştır.

Ertesi gün, taktik gereğince, bu gizli konuşma, aşağı yukarı tam metin olarak teksir edilmiş ve gazete bürolarına dağıtılmıştır.

Demirelin bu teşebbüsü, kendisine muhalif olan AP'liler tarafından "yeni ve çok büyük bir hata" olarak yorumlanmıştır. Sessiz duran CHP'yi öfkelendirmek, gerçekten, bu kadar meselesi olan bir Hükümet için yapılacak iş değildir.

AP'de Demirel aleyhindeki faaliyet, son günlerde iyice kesafet kazanmıştır. Ev toplantılarına hız verilmiştir. Bu son hata, birbirinden ayrı grupların bir cephe halinde birleşmesi -fakat Demirelin karşısında- ihtimalini yaratmıştır. Ancak AP'liler, Bütçenin kabulünden önce bir harekete teşebbüsün sakıncalı olacağını ifade etmektedirler. Bu, yaygın bir kanaattir. Bütçeden sonra Demirele karşı bir hareket beklenmektedir. Ancak bunun şekli üzerinde ittifak yoktur. Mutediller kabine değişikliğini kâfi görürken, diğerleri, AP'nin başarısı için Demirelin tasfiyesinin şart olduğunu söylemektedirler. Bunlar henüz pek ufak azınlıktır.

Bu arada, Demirelin ne yapacağı da merak konusudur. Başbakanın durumu toparlayabilmek için çok büyük bir tâviz vereceği söylenmektedir. Bir habere göre bu, istifa edip hükümeti yepyeni ve muhalif grupların temsilcilerinin bulunacağı bir kadro ile kurmaktır. Atasagunun Çankayada oturuşu buna imkân vermektedir. Yeni bir kabine kurmak için istifa edecek olan Demirelin Atasagunun devrinde tekrar Başbakan adayı tâyin edilmemesi için sebep yoktur. Demirelin böyle bir rahatlığa ihtiyacı varken, Gürselin Amerikaya gönderilmesinin ne uygun bir tesadüf olduğu da gözden kaçmamaktadır.

Buna rağmen, tâviz ne kadar büyük olursa olsun, Artık Demirelin AP'yi dırıltısız yönetemiyeceği anlaşılmaktadır.

Bir ikinci ihtimal de, gösterişli muhalefet hareketlerine rağmen, eski devirde kullanılan, menfaat dağıtma usulleri ile AP Grupunun elde edilmesidir. Bu ise, çoğunluğa dayanan ve kötü yola sapan bir hükümetin demokratik yoldan tasfiye edilmesi imkânını kapatacağı için, tehlikelerin en büyüğüdür.

C. Başkanlığı

Şükran borcu

(Kapaktaki vekil)

Cumhurbaşkanına vekâlet etmekte olan Senato Başkanı İbrahim Şevki Atasagun, haftanın başında Pazartesi günü Çankaya Köşkünde, Cumhurbaşkanına ait çalışma odasında şöyle dedi:

"— Ben kanunların ve mantığımın emrettiği şekilde hizmetimi yaparım. Bunların dışında bana baskı yapacak veya yapabilecek bir kuvvet görmüyorum."

"— Hükümetin bir an önce Parlâmentodan geçirmeyi arzuladığı Seçim Kanunu Tasarısı ile Af Kanunu Tasarısını veto etmeyi düşünüyor musunuz?" şeklindeki soruya ise şu cevabı verdi:

"— Meclise sevkedilen bu tasarılar henüz komisyonlarda müzakere edilmektedir. Ben şuna eminim ki, bu tasarılar, Parlâmento çalışmaları sonunda en uygun ve en isabetli şekli alacaktır. Böylece ortaya çıkacak kanunlar, millî iradenin kanunları olacaktır. Parlâmentonun hakkını Parlâmentoya vermek lâzımdır."

Bu sözler, Gürselin tedavi maksadıyla Amerikaya gönderilmesine karar verildiği haberinin duyulmasıyla zihinlerde beliren bazı sorulara ışık tutacak mahiyettedir. AP'li Atasagunu bu şekilde konuşmağa zorlayan sebep, Parlâmentodaki üye çoğunluğuna AP'nin sahip olmasıdır. Zira Atasagun, devletin 1 numaralı makamına -bir süre için dahi olsa- AP Grupu sayesinde oturduğunu bilmekte ve hareketlerinde bu şükran borcunun mevcudiyeti apaçık belli olmaktadır. Nitekim, geçtiğimiz hafta içinde Çarşamba günü, Gürsel Amerikaya uğurlandıktan hemen sonra Esenboğa havaalanında cereyan eden bir olay, bunu doğrulamaktadır. Cumhurbaşkanına vekâlet etmekle görevli bulunan Atasagun, yanına yaklaşan bir memurun "Başbakan sizi çağırıyor" şeklindeki sözleriyle irkilmiş ve ceketinin düğmelerini yoklayarak, koşaradım, Demirelin bulunduğu tarafa ilerlemiştir.

Cumhurbaşkanı Vekili Atasagun makamında
"Yüksel ki yerin bu yer değildir...."

Dikkatli gözler şimdi Çankâyaya çevrilmiş bulunmaktadır. Önümüzdeki günlerde Çankaya Köşkünde arz-ı endam edeceğinde kimsenin şüphesi olmayan bazı yüksek dereceli memurların azliyle ilgili kararnamelerin ve AP çoğunluğuyla Parlâmentodan çıkacak bazı kanunların onaylanıp onaylanmayacağı merak edilmektedir. Üstelik Köşkte, bazı genel müdürlerin tâyiniyle ilgili, Gürselin bir süredir imzalamadığı kararnameler de bulunmaktadır. Atasagunun bu kararnameleri imzalayıp imzalamayacağı kesin olarak bilinmemektedir. Ama herhalde, Cumhurbaşkanı Vekili, mensubu bulunduğu partinin hükümetini, bu konularda güç durumda bırakmıyacaktır. Bu da Atasagunun şanslılığını veya şanssızlığını teşkil edecektir. Bunu zaman gösterecektir.

İğneli koltuk

İbrahim Şevki Atasagun orta boylu, ak saçlı, gözlüklü ve sakin tavırlı bir zattır. 1899'da bir gümrük memurunun oğlu olarak dünyaya gelen İbrahim Şevki, 1921'de Tıp Fakültesini bitirdi ve askerî doktor olarak hayata atıldı. Çeşitli hastahanelerde doktorluk, başdoktorluk yaptı, tümgeneral olduktan sonra emekliye ayrıldı.

DP iktidarının en azgın devrinde, 1958-60 arasında, Sağlık Bakanlığı Müsteşarlığı görevinde bulunan Atasagun, politikaya 1961'de CKMP saflarında atıldı ve Nevşehirden senatör seçildi. O yıl Senato Başkan Vekilliği yapan Atasagun, CKMP'nin bölünmesiyle MP'ye geçti. Oradan, kısa bir süre sonra tekrar CKMP'ye döndü.

Bir MP'li, Atasagunun partiden istifasının nedenini şöyle izah etmektedir:

"— 1963 yılında bir Parlâmento heyeti Sovyetler Birliğine gidecekti. Biz de, partimizi temsilen heyete katılacak üyeyi kura ile seçmeyi kararlaştırdık. Bunun için yapılan Grup toplantısında Paşa -Atasagun- uzun bir konuşma yaptı ve heyete kendisinin seçilmesini ima etti. Fakat kura bir başka arkadaşa isabet edince, bizim Paşa küstü ve istifayı bastı."

Atasagun, 1964 Senato kısmî seçimlerinin kuralarının çekilmesine az bir süre kala -herhalde seçim şansını AP'de görmüş olacak- CKMP'den ayrılarak AP'ye girdi.

Atasagunun Senato Başkanlığına seçilmesi, kendisi için tam bir sürpriz oldu. AP'nin tespit ettiği adayları Muhalefet kabul etmeyince, son aday olarak İbrahim Şevki Atasagun gösterildi ve seçimlerin daha fazla uzamaması için, yapılan seçim sonunda Atasagun Senato Baş-

kanlığına getirildi.

Cumhurbaşkanlığı makam odasında "Benim hizmetim, yurtta huzurun sağlanması için olacaktır" diyen Atasagun, gençliğinde, Nişantaşı futbol takımında oynamıştır. Oyun sahaları, Hürriyet Tepesidir. Atasagun, tıbbî yayınları okumayı sevmekte, ev işlerine yardım etmekten zevk duymaktadır. Erken yatıp erken kalkar.

Atasagunun şanslılığı veya şanssızlığı, Gürselin kısa bir süre içinde yurda dönüp dönmemesine bağlıdır. Seçim Kanunu ile Af Kanunu ve bazı tehlikeli kararnameler Köşke gelene kadar Gürsel yurda dönmüş olursa, Atasagun sorumluluktan kurtulacaktır. Ancak, anlaşıldığına göre, bunu ne Atasagun, ne de Demirel arzular görünmektedir. İktidarın temayülü, Gürsel yurda dönünceye kadar, halkoyunda tepki yaratacak bazı tasarrufların sessiz sedasız halledilmesi şeklindedir. Bu itibarla, Gürselin Amerikada fazlaca kalmasında büyük faydalar mülâhaza edilmektedir. Bu olmadığı takdirde, Gürselin sağlığının bozukluğuna dair verilecek bir kesin rapor da AP İktidarının işini kolaylaştıracaktır. Amerikadan verilen haberler, bu yönden, ilgiyle izlenmektedir.

Uzun vâdeli plânlar

Gürselin, sağlık durumu itibariyle görevini yapamayacağı hakkında bir rapor geldiği takdirde ne olacağı bugün sadece AP'nin yüksek başlarını düşündüren bir husus değildir. AP için ideal Cumhurbaşkanı, şimdi bu makama vekâlet ettiği için ismine alışılacak ve vekâletten asilliğe geçmesi güç olmayacak Atasagundur. Atasagunla AP Cumhurbaşkanlığında hem kendinden, hem de ordu mensubu bir kimse bulacaktır. Ama Ordunun, Atasagunu hâlâ bir "kendi mensubu" sayıp saymadığı şüphelidir. Bundan dolayıdır ki AP içtenіçe arzusu bu olduğu halde "Sunay Alternatifi"ni gözden ve dudaktan uzak tutmamaya gayret etmektedir. Cumhurbaşkanlığında Sunay, şüphesiz mükemmel bir emniyet subapı olacaktır. Ama onun, Gürsel kadar "AP'nin işlerini kolaylaştırıcı" olması, hele AP'nin piyonu Zeytinoğlunu Çankayada tutması ve bir takım oyunlara iştirak etmesi hayal dahi edilememektedir.

Bu itibarla uzun vâdeli plânlar da "gönüllerdeki aslan"la gerçeklerin getirdiği lüzum çatışmaktadır ve AP'nin, şu dar zamanları Atasagunla geçiştirip tekrar Gürselin başkanlığını daha istifadeli bulması kimseyi şaşırtmayacaktır.

İdare

Yuvalanma gayretleri

İçişleri Bakanı Faruk Sükan, şu günlerde, nakil ve tâyinlerle ilgili yeni bir kararnameye son şeklini vermekle meşguldür. Vali, vali yardımcıları ve kaymakamların yer değiştirmesini hedef tutan büyük çaptaki birinci kararnamenin onaylanarak yürürlüğe girmesinden hemen sonra hazırlığına girişilen bu kararname, 200'e yakın memur ve yöneticiyi içine almaktadır.

Sükanın, İçişleri Bakanlığı koltuğuna oturduktan sonra ilk icraatını geniş çaptaki nakil ve tâyin kararnameleri hazırlamakla göstermesi sebepsiz değildir. Sükanın gayretinin içyüzü, birinci kararnamenin yürürlüğe girmesiyle açıklık kazanmıştır. Nakil ve tâyinler listesi incelendiğinde görülmektedir ki, idarenin kilit noktalarına eski DP'lilerle AP'liler ve AP İktidarına her türlü hizmeti esirgemiyecek kimseler getirilmiştir. Meselâ, eski İzmir Valisi Enver Saatçıgil Aydında AP'den önseçimlere girmiş, fakat yoklamayı kaybetmiştir. Bunun neticesi olarak Saatçigil, Samsun Valiliğine tâyin edilmiştir.

1961 seçimlerine AP Nevşehir adayı olarak katılan merkez valilerinden Nafi Tamer, Zonguldak Valiliğine, 1960'dan önce Uşak DP milletvekilli adayı olan Ali Akarsu, mülkiye müfettişliğinden Erzurum Valiliğine; bir zamanlar Nevşehir DP İl Başkanlığı yaparken partizanlığın tipik örneklerini veren ve 10 Ekim 1965 seçimlerinde AP'den adaylığını koyan Bor eski Kaymakamı Naci Çerezçi Gaziantep Valiliğine; Antalya Valisi iken AP'den yoklamalara giren, MBK devrinin Ankara Valisi Nuri Teoman Hatay Valiliğine; Bolu AP adaylığı için teşebbüse geçen Celâlettin Ünseli Bursa Valiliğine; Sakarya Valisi iken 27 Mayıs Devrimi ile birlikte soluğu Yassıadada alan Van Valisi Nâzım Üner Kayseri Valiliğine; Niğde Valisi olduğu sıralarda patlak veren olaylarla AP'yi desteklediğini açıkça ortaya koyan Burdur Valisi Vefik Kitapçıgil Sivas Valiliğine getirilmişlerdir.

İstanbul Valiliğine atandığında "Bu benim için büyük bir sürpriz oldu" diyen Bursa Valisi Vefa Poyraz, geçen yıl Bursa TİP İl Kongresini basan AP'lilere şaşılacak derecede müsamaha gösteren zattır. Poyrazın İstanbul Valiliğine getirilmesinin bir sebebi de, Bursada mesai saatlerini iftar saatine göre âyarlaması olmuştur.

Değiştirilmeyen birkaç validen biri, Sakarya Valisi Ertuğrul Ünlüerdir. Bunun kerameti, Ünlüerin koyu bir DP'li olarak vaktiyle Manisadan adaylığını koymuş olmasıdır.

Kararname hazırlanırken, AP' ve gerçekten hizmet etmiş olan AP'

İçişleri Bakanlığında Merkez Valileri odası
Kızak

lilerin tespitinde Sükana yardımcı olanların kimlikleri ise ilgi çekicidir. Sükan, kimlerin nereye nakil ve tâyin edileceğini tespit ederken o zaman Zat İşleri Genel Müdürü olan Celâlettin Coşkun, Yardımcısı Metin Dirimtekin ve Kemal Aygünü yanından hiç ayırmamıştır. Celâlettin Coşkun, bu gayretinin mükâfatını, DP devrinde Vali Yardımcılığı ve Emniyet Müdürlüğü yaptığı Başkente Vali tâyin edilmekle görmüştür. Metin Dirimtekin ise Coşkundan boşalan Zat İşleri Genel Müdürlüğü görevine getirilmiştir. Kemal Aygünün gösterdiği gayretin nasıl değerlendirileceği ise önümüzdeki günlerde belli olacaktır.

Vatan kurtaran icraat

İlgi çekici husus, İçişleri Bakanının kararnamenin hazırlanmasında bir yönetici için hangi ölçü ve esasları ön plânda tuttuğudur. Bu ölçü ve esaslar, aşağıdaki olayın tanığı bazı milletvekillerinin ifadeleriyle açıklık kazanmaktadır.

İbrahim Öztürk, merkez valiliği görevine alınmak suretiyle, Sükanın hışmına uğrayan yöneticilerden biridir. Öztürk, merkeze alınmadan önce Niğde Valisi idi. Uzun süredenberi Çukurköyü ile Altınhisar köyleri arasında, arazi ihtilâfı yüzünden devam eden gerginlik iyice artmış, köylüler birbirlerine girmişlerdi. Bu sırada bir AP'li, Öztürke bir kartvizit getirdi. Kartviziti okuyan Öztürk hayretler içinde kaldı. Zamanın Sağlık Bakanı Sükan, iki köy arasındaki ihtilâfta, Vali Öztürkün, Çukurköylülerin araziye sahip olmalarında tesirli rol oynamasını sert bir dille istiyordu. Çünkü, Sükanın karısı Çukurköylüydü!

Sükanın, yetkisi olmadığı halde, sırf karısının hatırı için ihtilâfa karışması ve arazinin Çukurköylülere verilmesi için AP'li milletvekili Haydar Özalpi görevlendirmesi Altınhisarlıları kızdırdı ve yeni olaylar patlak vermeğe başladı.

Vali ile Sükan arasındaki olayların devamı Ankarada cereyan etti. Öztürk, bundan yedi ay kadar önce, sıcak bir yaz günü, normal işlerini takip için Ankaraya gelmişti. Aradan bir-iki gün geçtikten sonra Haydar Özalpi karşısında görünce, şaşırdı. Özalp, Sükanın, bir mesele hakkında kendisiyle görüşmek istediğini bildirdi. Görüşme, Sağlık Bakanlığı lojmanında -Sükandan önceki Bakan lojmanda kalmazdı- cereyan etti. Öztürk, Bakandan yeni bir istek geleceğini tahmin ettiği için, MP Niğde milletvekili Oğuz Demirtüzünü de beraberinde götürmüştü. Randevu saat 9.30'da olduğu halde, Sükan ancak saat 10'da gelebildi ve bekleme odasında bulunan dâvetlilerden sadece AP'li Haydar Özalpin elini sıkarak odasına geçti. Sükanın bu yakışıksız hareketi, Vali ile Demirtüzünün fena halde ağırına gitti. Aradan çok geçmedi, Sükan, Öztürk ile Demirtüzünü odasına çağırttı ve ilk sözü şu oldu:

"— Ulukışla Sağlık Merkezine niçin yardım etmiyorsun?"

Vali, damdan düşercesine yöneltilen bu "sen"li soruya aynı tonda bir başka soruyla "sen"li bir karşılık verdi:

"— Peki, sen Ebe Okulunun 350 bin lirasını niçin vermiyorsun? Sen 350 bin lirayı ver, ben de Ulukışla Sağlık Merkezine yardım edeyim."

Ebe Okulu Vilâyet tarafından yaptırılmış, sonra Sağlık Bakanlığına satılmıştı. Sorulan 350 bin lira ise, Sağlık Bakanlığının Vilâyete olan borcuydu.

Güç durumda kaldığını anlayan Sükan:

"— O anlaşmayı ben imzalamadım. Bu parayı da vermiyeceğim!" dedi.

Oysa anlaşma, Sağlık Bakanlığıyla yapılmıştı ve Sükanın imzasının bulunup bulunmaması önemli değildi. Bakanlığın, Niğde Valiliğine borcu olan 350 bin liranın ödenmesi gerekiyordu.

Sükan, Sağlık Bakanı olarak gerçekleştiremediği emelini, İçişleri Bakanlığı koltuğuna oturur oturmaz yeniden tezgâha koydu ve hazırladığı kararnameye İbrahim Öztürkü de dahil etmeyi ihmal etmedi.

Kızaktakiler

Şimdi, İçişleri Bakanlığının ikinci katındaki, merkez valilerine ait 186, 188 ve 190 numaralı odalarda 71 yönetici, sabahtan akşama kadar oturmakta, kendilerine çok nadir görev verildiği için, saatleri sıkıntı içinde geçirmektedirler. Bu arada, ilgi çekici bazı olaylar da cereyan etmektedir. Meselâ bazen, çay veya kahve ısmarlanacak müstahdem bulunamamakta, yöneticiler bizzat kahve ocağına giderek çay ve kahvelerini söylemektedirler.

71 yöneticinin çalışma yeri olarak seçilen odalarda dörder - beşer masa bulunmaktadır. Bu yüzden, Türkiyenin en değerli yöneticileri, iskemlelerde oturmaktadırlar.

Merkez valileri, önümüzdeki günlerde, Bakanlığa bağlı Genel Müdürlükler emrine verileceklerdir. Ancak, bu yöneticilerden gerektiği şekilde istifade edilemeyeceği, bunların daha ziyade pasif hizmetlerde kullanılacakları anlaşılmaktadır.

Eğlence

Karaborsayı teşvik

İstanbulun en çok rağbet gören iki yeni sinemasında -Fitaş ve Dünya- yer bulmak, film meraklıları için bir mesele olmaktadır. Bunun için ya günlerce önceden bilet almak, ya da sinemaların girişindeki büyük holü örümcek ağı gibi sarmış bulunan karaborsacılara başvurmak gerekmektedir.

Karaborsacılar, bu iki sinemanın girişinden itibaren gişe önlerinde ve arka kapılarında mükemmel bir şebeke kurmuşlardır. Sinemaseverler, bu şebeke mensupları tarafından yan sokaklardan birine götürülmekte ve bu sokakta gezinen diğer bir karaborsacıdan biletler, tanesi 5 liradan müşteriye verilmektedir.

Bu durumdan, sinema seyircilerinden fazla Fitaş ve Dünya sinemalarının sahipleriyle işleticileri şikâyetçidirler. Sinema sahiplerinin istekleri, son derece lüks inşa edilen ve her bakımdan İstiklâl Caddesindeki diğer sinemalardan üstün olan kendi sinemalarına yeni bir tarife verilmesi ve bilet başına 3 lira yerine 5 lira alınmasıdır.

Dünya ve Fitaş sinemaları, her türlü lüksün yanında, bir de yenilik getirmişlerdir: İthal filmlerini gününe yurdumuza getirip, vizyona sokmak!..

Fakat bütün bu yeniliklere mukabil, Belediyeden istedikleri 5 liralık tarife reddedilmiştir. Üstelik bu iki liralık farkın yüzde 41.5'ini eğlence vergisi olarak Belediye kendisi alacaktır. Farklı tarife verilmemesi yüzünden Belediyenin her hafta bu iki sinemadan, yaklaşık olarak 20 bin lira zararı olmaktadır.

XVII

Her şeyden haberdar bir Başbakan ve her şeyden haberdar olmanın tılsımı hakkında — Celil Cevherioğlu diye bir zatı takdim ederim — Nihat Erim tarziye istiyor ve bunu alamıyor — Mapushane çeşmesi hangi yandan akar? — Bayan Nurperi Toker dünyamızı şereflendiriyor ve biz İsmet Paşayla gene yollara düşüyoruz — Menderesin "gazeteci avı" en şiddetli devresine giriyor.

Ekimin 20'siydi. 1958 Ekiminin 20'si. Bir Pazartesi. Bir gün önce, İsmet Paşayla birlikte, içine Zileyi de alan yolculuğumuzdan dönmüştük. Matbaadaydım. O haftanın yazısını hazırlıyordum. Telefon çaldı. İstanbuldan Kayhan Sağlamer beni arıyordu.

"— Ağabey, Temyiz AKİS'in bir yıllık hapis cezasını tasdik etmiş. Doğru mu? Kiminki, bu?" diye sordu.

"— Hiç haberim yok" dedim.

Temyizde karar bekleyen iki dâvamız vardı. 1957'den sonra, seçimleri tekrar kazanması dolayısıyla Menderesi kapak yapmıştık. Bir "Time tipi kapak yazısı"nda Başbakanın portresini çizmiş, özelliklerinden bahsetmiştik. Menderes şahsen şikâyetçi olmuş, bizi dâva etmişti. Sanık, Tarık Haluluydu. Haluluyu Ankaradaki küçük mahkeme 16 ay hapse mahkûm etmişti.

Öteki dâva gerçekten bir yıllıktı ve sanığı bendim. Dâvacısı da Nihat Erim. Yazıda Nihat Erimin en sonda Adnan Menderesin "Kıbrıs ve dış politika müşaviri" kesilmesindeki garabet belirtiliyordu. Yazı öylesine masum bir yazıydı ki bundan dolayı bizim yazı işleri müdürü savcılığa çağırıldığında kendisine demiştim ki :

"— Yazıyı kimin yazdığı sorulacak olursa, Metin Toker tarafından yazıldığını söyle.."

Yoksa, bunu itirafa bir mecburiyetimiz yoktu ve dâvayı tek sanıkla geçiştirmemiz mümkündü. Nitekim bunu, hadiseden önce ve sonra çok defalar yaptık, bilhassa benim peşimde olanlara, Başbakanın sevdiği tâbirle, avuçlarını yalattık. Ama yazdığımızdan dolayı bizi bir mahkemenin, bir hâkimler heyetinin, bir Temyiz Ceza Dairesinin mahkûm edebileceği hâyâlimizden o kadar geçmiyordu ki ben, şimdi pek çocukça bulduğum bir çalımla "Ben yazdım., Ne olacak?" diye ortaya çıktım.

Duruma doğru teşhis koymamamın cezasını tam bir yıl, bedavadan hapis yatmak suretiyle ödedim. Rejim benim dahi tahayyül ettiğimden öte bir şekle girmişti ve artık memleketin en yüksek yargı organı doğrudan doğruya Adnan Menderesin emri altında çalışıyor, hükümlerini onun arzularına, yahut direktiflerine göre veriyordu. Bugün, gazetecilik mesleğine girişimden yirmiüç yıl sonra, bunca tatlı ve bazısı acı, hepsi meraklı ve heyecanlı, cazip macerayı hatırlayarak kendi kendime "Her şeye yeni baştan başlasam, yaptıklarımın içinden neyi tekrar yapar, neyi yapmazdım" diye sorduğumda "Nihat Erim yazısını benim yazdığımı söyletmezdim" diyorum. Bu, yapmayacağım tek şey olarak hatırıma geliyor. O bir yıl hapsi öylesine "budalalık neticesi" sayarım. Ama bu bana, teşhislerimde mutlaka bir ihtimal payı bırakmak hususunda derslerin en mükemmelini vermiştir.

O gün telefonda Kayhana, haberi nereden duyduğunu sordum. Anlattığında ağzımın açık kaldığını itiraf ederim.

Bizim İsmet Paşayla Orta Anadoluda seyahatte olduğumuz sırada Menderes de Egede bulunuyordu. Cumhuriyet adına Başbakanın kafilesine Mazhar Kunt katılmış. 16 Ekimde İspartadalarmış. Menderes orada Muhalefete en ağır hücumlarından birini yapmış. Akşam ziyafet varmış. Başbakan, artık mutadı haline geldiği üzere kafayı bir iyi çekmiş. Yemekten çıkarken Mazhar Kunta rastlamış. Mazharın yanında, Kim Dergisinin temsilcisi Müfit Duru duruyormuş. Mazhar, arkadaşını Başbakana takdim etmiş. Menderes Müfite şöyle bir bakmış ve :

"— AKİS'in bir yıllık mahkûmiyetini Temyiz tasdik etti. Ayağınızı denk atın" demiş.

Seyahat bitip te İstanbula dönüldüğünde Mazhar bunu gazetede anlatmış. Kayhan da tabii telâşlanmış. Beni onun için aramış.

Ekimin 16'sı. Temyizin, 16 Ekim tarihinde

Uç gazeteci: Ülkü Arman, Fatin Fuat ve Şinasi Nahit Berker. O tarihlerde birincisi ile üçüncüsü Muhalefeti temsil ediyorlardı, ikincisi İktidar organı Zaferin umumî neşriyat müdürüydü. Çok şeyi gözü kesen Menderes, Fatin Fuatın hapsedilmesi bahis konusu olduğunda onu kurtarmadı. Belki de bu suretle kendi vicdanına karşı rahat etmek istiyor ve kestirdiği parmakları şeriatın kestiği parmaklar olarak görmeye çalışıyordu.

Başbakan tarafından haber verilen kararı 10829 esas, 14457 karar numarası ve 25 Ekim tarihiyle ancak 27 Ekimde Ankarada bana tebliğ olundu. Kararı, kararın imzalanmasından dokuz gün önce icra kuvvetinin başı bilmekteydi.

Sonradan bizim yaptığımız araştırma ve cereyan eden bazı hadiseler bunun bir telepati neticesi olmadığını gösterdi. Temyizin basın dâvalarına bakan ve başkanlığına, Menderesin unutulmaz Adalet Bakanları tarafından Celil Cevherioğlu diye bir adamın getirildiği 3. Ceza Dairesinde sahiden benim dosyam 16 Ekim günü görüşülmüş. Demek ki gizli cereyan etmesi gereken ve henüz kesinleşmemiş müzakereler hemen o gece, Ankaradan uzakta olmasına rağmen Menderese duyurulmuş. Celil Cevherioğlu 1961 seçimlerinde A.P. nin İstanbuldan senatör adayı olacak, partisi onu meydan mitignlerinde "İşte, Celil Cevherioğlu!. Damat Beyi bir yıl içeri tıkan aslan hâkim.." diye takdim edecek ve 3. Ceza Dairesinin eski Başkanı bu sıfatıyla teşrii mecliste bir devre kalacaktır. Menderesin ilgisine gelince, o hep devam edecek, 27 Mayısta Başbakanlık kasası açıldığında içinde, benim hapishaneden Özdene yazdığım bütün mektupların birer sureti bulunacak, sorgu zabıtlarına göre bu husus Menderese sorulduğunda Sabık Başbakan, o, Yassıadadaki hiç bir şeyden habersizmiş tavrıyla sorgu hâkimine şu cevabı verecektir :

"— Metin Tokerle hanımı Özden Toker arasında teati edilen mektupların bir kelimesini okumadım ve bunların büromdan çıktığını ilk defa sizden işitiyorum. Belki Metin Tokerin cezaevinde bulunduğu sırada bu mektupların örnekleri alınmış ve Dahiliye Vekâletince Hususî Kalem Müdürlüğüne getirilmiş olabilir. Fakat benim böyle bir şeyden katiyen malûmatım yoktur."

Benim hakkımda 25 Ekim günü imzalanan kararı devrin Başbakanının 16 Ekimde bildiği umumî efkâra açıklanacak, bunu gene Ispartada İsmet İnönü bir nutkunda bildirecek, Meclise sözlü soru verilecek, tabii o tarihte bir şey çıkmayacaktır. Ama Menderesin bu "yaptım, oldu" zihniyetinin aksine, aslında hiç bir şeyin olmadığı da birbuçuk yıl içinde ortaya çıkacaktır.

Bu kadarını tahmin etmekten aciz kaldığım için, bir yıl hapis de yatmış bulunsam, biraz mazur görülebilirim, değil mi? Hakikaten tahmin etmedim, hakikaten hatırıma getirmedim. Bunu, 1958'in sonbaharında rejimin ne hale gelmiş olduğunu anlatmak için naklediyorum.

Kayhanın telefonundan hiç kimseye bahsetmedim. Sadece, avukatım Sahir Kurutluoğluydu. Ona söyledim. O, el altından bir araştırma yaptı. Fakat ilk başta Menderes kadar maharetli olamadı. Haberin doğruluğunu ancak bir kaç gün sonra tesbit edebildik. İkinci bir defa daha hapse gireceğim anlaşılıyordu. Menderes

zamanını gene iyi seçmişti : Özden onbeş gün sonra ikinci çocuğumuzu dünyaya getirecekti.

Bir gazeteci, bir fikir adamı, yani hapse girmeyi mesleğinin, normal devirlerde rizikosu saymayan biri için bir defa hapse girmekten daha feci olan nedir diye sorulacak olsa, bunun cevabı "ikinci defa girmek"tir. İnsan hapse ilk girdiğinde, hele bir akşam işinin başından alınıp demir parmaklıkların arkasına gönderilecek olursa, başına gelenin ne olduğunu pek anlamıyor. Hatta, kaderiyle ve başına gelenlerle kendi kendine eğleniyor. Önceleri inanamıyor. Bulunduğu muhitin ıstıraplı tarafları yavaş yavaş dokunuyor. Baştakı günlerin değişiklik hissi yavaş yavaş kaybolup ta onun yerini dayanılmaz bir "hep aynılık" aldığında, ancak, bir karanlık yüreğine çöküyor. Fakat, ikinci defa hapse giren insan, hele bunu bildiği günlerde, bütün bu oyalayıcı unsurlardan da mahrum kalıyor. Kurutluoğlunun haberi teyit etmesiyle beni evimden alıp hapishaneye götürdükleri zaman arasındaki devrede, bazı geceler, uykumdan sıçrayarak uyanırdım ve sabaha kadar gözümü bir daha kapatamazdım. Rüyalarımın hepsi birer kâbustu. Peşimden kovalarlardı, kovalarlardı, kovalarlardı ve ben bir uçsuz bucaksız boşluk içinde hep kaçardım. Uyanmam, bu kaçış esnasında ayağımın bir yere takılması ve benim düşmemle olurdu. Gündüzleri içime birden tarifsiz bir keder dolardı. "Yarabbi, ben ne yapacağım? Ben ne yapacağım?" diye mırıldanırdım. Zira bu sefer, gideceğim ve bir yıl kalacağım yerin ne olduğunu biliyordum.

Bu devre birbuçuk ay kadar sürdü. Karım doğum yapacağı için, kanunun müsaade ettiği dört aylık tehiri istedik. Savcılık, tabii Adnan Menderese sorduktan sonra bunun sadece bir aylık kısmını verdi. İlk çocuğumuzu ben yanında yokken, ben ilk hapis cezamı çekerken dünyaya getirmiş olan Özdenin ikinci doğumunda da aynı halde olmasının âsâbı üzerinde tehlikeli tepkiler yapmasından doktorlar korkuyorlardı. Aslan Özden! O günlere öylesine bir sabırla ve sessiz cesaretle katlandı ki..

Gülsün gibi Nurperi de Ankara Doğumevinin bir odasında dünyaya geldi. Bir gece Özden sancılandı. Kayınvaldemle beraber doğumevine getirdik. Doğumevinde hazırlıklıydılar. Güzel

Ben Nihat Erimin, Menderesin buuca yıl ve bu tarzda aleyhinde vaziyet aldıktan sonra birden bire onun müşaviri olmasını yadırgadığımdan dolayı durumdaki garabeti belirtmiştim. "Nihat Erim nasıl Menderesin yanında çalışır?" demiştim. Hâkimler benim bunu haysiyet kırıcı ve şeref zedeleyici bir olaymış gibi yazdığımı söylediler, öylelikle de Nihat Erimi şerefsiz ve haysiyetsiz bir insanmış gibi gösterdiğimi bildirdiler.

Celil Cevherioğlu bu zattır. Temyizin 3. Dairesinin başına Menderesin Adalet Bakanları tarafından hangi işi görmesi için getirilmişse, o işlerden dolayı Menderesi ve onun Adalet Bakanlarını pek memnun ettiğinde şüphe olmamak lâzımdır. Zira 27 Mayısa kadar görevinde sımsıkı tutuldu.

bir oda verdiler. Özden rahat ve kolay bir doğum yaptı. Ancak sabahleyin, kaderin sürprizinin farkına vardık: Özdenin yattığı yerden görünen, Cebeci hapishanesinin duvarlarıydı. Özden de, ben de bunu birbirimize tek defa söylemedik. Yeni, tatlı kızımızın sevinciyle her şeyi unutmuş gibi davranmaya çalışıyorduk. Ama kaç defa, benim baktığımın farkında olmadığı sıralarda Özdenin yaşlı gözlerinin o karanlık duvarlara çevrilmiş bulunduğunu hissetmişimdir. Benim nazarlarımı farkedince, dudaklarına hazin bir tebessüm maskesi takarak Nurperinin ufak yüzünü okşar veya Gülsün de odadaysa onu yanına çağırır, bir lâflar etmeye çalışırdı.

Benim dâvacılarımın, nedense bir merakları olmuştur: Kendilerine açık tarziye verme mi istemişlerdir! Mükerrem Sarol bunu ben hapse girdikten sonra açıkladı. Onun yapacak bir şeyi yoktu. Nihat Erim bizim Sahir Kurutluoğlunun arkadaşıydı. Ferit Melen de bir arabuluculuk yapmak istiyordu. Menderesin Ispartada verdiği haberle benim hapse girmem arasındaki devrede bunlar aralarında konuşmalar yaptılar. Nihat Erim bir tarziye metni hazırlayıp Kurutluoğluna vermiş. Ben bunu imzalarsam, o da beni affedecekti! Güldüm. Bir defa cezayı Temyiz tasdik etmiş bulunduğu için artık dâvalının bunu geri alması hakkı kalmamıştı. Tabii, Menderes isterse bu hukuk kaidesi de pek âlâ hiçe sayılabilirdi ama, Menderesin bunu istememesi için bütün sebepler vardı. İsmet Paşayla artık çekilmiş silâhlarla döğüşüyorlardı ve ben hep İsmet Paşanın yanındaydım. Bunları etraflı anlatacağım. İstenilen, beni hapse atmaktan başka bir de elâleme rezil etmekti. Bunu gayet iyi bildiklerini Mükerrem Sarolun bir başka dâvasında ispat etmişlerdi. Nitekim, arzuladığı tarziyeyi imzalamamama rağmen Nihat Erim savcılığa, Temyizin tasdikinden önceki tarihle bir dilekçe verdi ve dâvasını geri aldığını bildirdi. Bunu, kendi arkadaşlarının ısrarı neticesi, bir gün C.H.P.'de "Ben, Metin Toker aleyhindeki dâvamı geri almıştım" diyebilmek için yaptı. Fakat bunun arkasından savcılığa gitti ve oradaki ifadesinde, istidayı ceza Temyiz tarafından tasdik edildikten sonra imzalamış bulunduğunu bildirdi.

Yani, bir kaşkariko! Karşı tarafın oyun merakını tanıdığım için, bunları hep sükûnetle seyrettim.

İsmet Paşa bu günlerde yeni seyahatine çıktı. İstikamet Çankırı ve Kastamonuydu. Zile hadiselerinden sonra İdarenin davranışlarına bir teşhis koymakta İsmet Paşa fayda gördü. Ama bunun üstünde, Muhalefet Lideri zaten çizmeyi 1958 sonbaharında çekmişti. Bu gürültülü geziler 1960 ilkbaharına kadar aralıksız sürdü.

İsmet Paşa Temyizin tasdik kararını Çankırıya doğru yola çıkmamızdan önce, Sahir Kurutluoğludan öğrendi. Nihat Erim tarziye talebinde daha bile ileri gitmiş, "Paşa bana bir şey yazsın, ben Metini affedeyim" demişti. İsmet Paşa bir gün bana:

"— Yazmamı ister misin?" diye sordu.

O sualin cevabını biliyordu. Ama sonra, daha ciddi bir tarzda, seyahatlerine katılmama-

mın belki daha iyi olabileceğini hatırlattı. Ben bu seyahatlere Menderesi kızdırmak için katılmıyordum ki.. Türkiyede Demokrasi Devriminin en ilgi çekici devri ve hadiseleri yaşanıyordu. Benim için bunları birinci sıradan, hattâ sahne üstünden seyretmek imkânı vardı. Bu fırsatı, bir gazeteci olarak nasıl kaçırabilirdim? Türkiye âdeta kabuk değiştiriyordu. İsmet Paşa bir şey söylemedi.

Ekimin son günlerindeki bu seyahatimize Kasım Gülekle Turgut Göle de katıldılar. İsmet Paşa, Gülek ve ben aynı otomobildeydik. Bu belki de benim, Gülekle en uzun konuşmamdır. Az politika konuştuk, daha ziyade çeşitli konulara dokunduk. C.H.P. Genel Sekreterinin bilgisinin ağızdan dolma olduğu hemen anlaşılıyordu. Gülek o tarihlerde Ulusun da resmî sahibiydi. Gazeteyi parti adına o takip ediyordu. Ulus ise tam Allahlık haldeydi ve Güleğin reklâmını yapmayı başlıca görev sayıyordu. Biz de bunu Akis'te tenkit ediyorduk ve Ulus ile Akis arasında polemikler cereyan ediyordu. Gülekle bunlardan hiç bahsetmedik. O kadar olgunluğu o tarihlerde gösteriyordu.

İsmet Paşanın bu turnesi Çankırıda maceralı, Kastamonuda sâkin geçti. Çankırıda bir polis müdürü bulduk, Ziledeki kaymakamdan farksızdı. O da halkı İsmet Paşadan uzak tutmaya çalışıyor, tezahürat yapılmamasını istiyordu. O da Çankırıyı âdeta askerî işgal altına almıştı. Her on metreye bir polisle bir jandarma dikmişti ve bunlar halkın kaldırımlardan inmesini engelliyorlardı. Fakat coşkun bir halk, barikat mı dinler? Nitekim bizim otomobil il kongresinin yapılacağı binanın elli metre kadar ötesinde durur durmaz halk bize doğru koşmaya başladı. Polis Müdürü "Vurun!", "Bırakmayın!" diye feryat ediyordu. İsmet Paşa:

"— Ne oluyor?" diye sordu.

Turgut Göle:

"— Bir Tevfik Kurma da burada karşımıza çıktı" dedi. Sonra, Polis Müdürünü tanıdı. Polis Okulundan talebesiymiş ve adı Hüseyinmiş.

"— Hüseyin, ben sana idareciliği böyle mi öğrettim? Kanunları niçin tatbik etmiyorsun?" diye bağırdı.

Bir kaç gün evvel Çankırıya Menderesin bir Devlet Bakanı gelmiş, aynı Polis Müdürü onun için kalabalıklar derlemeye çalışmıştı. Şimdi ise, İsmet Paşaya mâni olmak istiyordu. İsmet Paşa otomobilden indi, büyük teza-

Menderes, iktidarının son devresinde bir Ege seyahatine çıkıyor. O tarihlerde Başbakan artık daha ziyade sivil polislerden müteşekkil bir kordonun içinde yolculuk ediyordu ve zorla toplatılan halkın kendisine soğuk muamele ettiği gözden kaçmıyordu. Menderes kızgınlığından Muhalefete, Basına ve Üniversiteye mütemadiyen çatıyor, daha doğru bir tâbirle küfredip duruyordu.

Gülsün v Nurperi, daima "Dede Paşa"larının iki sevgili torunu olarak kaldılar. Bunda, ikisinin de acı anlarda dünyaya gelmiş olmalarının payı büyüktür. Bu iki çocuk Pembe Evde neler gördüler, neler..

hürat arasında kongre binasına girdi. Orada son derece şiddetli, biber dolu bir nutuk söyledi. Türkiye artık buram buram ihtilâl kokuyordu ve bunu gafil bir iktidardan başka herkes hissediyordu. İsmet Paşa, tenkit oklarını şahsen Menderese yöneltti. Menderes, kendi arzuladığı kadar iktidarda kalmanın peşindeydi. İsmet Paşa, buna onun gücünün yetmeyeceğini söyledi ve Başbakanın o sıralarda yurdun değişik taraflarında yaptığı konuşmaları cevaplandırdı. Menderes, her hangi bir kimsenin kendisinden hesap sormak hakkını tanımıyor, "Onlar da kim oluyorlar? Biz, millî iradeyi temsil ediyoruz" diyordu. Halbuki Menderes, İsmet Paşanın halk tarafından nasıl karşılandığını bilseydi ve bunu doğru takdir etseydi, her halde millî iradenin dahi D.P. iktidarının altından kaymış bulunduğunu farkederdi.

Kongre binasında bulunanlar, tabii C.H.P.'lilerdi. İsmet Paşa binadan çıktıktan sonra onu görmek, alkışlamak isteyenlerin arasında ise C.H.P.'li olmayanlar çoktu. Bunlar, Polis Müdürünün hışmı karşısında C.H.P.'lilerle birleşiyorlar ve idarenin davranışları herkes üstünde çok kötü tesir yapıyordu.

İsmet Paşa ve bizler için civardaki küçük bir lokantada yemek hazırlanmıştı. İsmet Paşa kongreden çıkınca Polis Müdürü derhal seğirtti ve İsmet Paşayı şehir içinde yürütmeyeceğini bildirdi. Halbuki lokanta iki adımlık mesafedeydi. İsmet Paşa:

"— Ne diyor?" diye sordu. Kendisine, Polis Müdürünün arzusu bildirildi. İsmet Paşa "Maskara!" dedi ve yürüdü. Halk görülmemiş tezahürat yapıyor ve çok yerde olduğu gibi burada da "Kurtar bizi, Paşam.." diye bağırıyordu.

O seyahatin unutulmayacak hadisesi, lokantanın içinde cereyan etti. İsmet Paşa ve milletvekilleri, bizler yürüyerek ve Polis Müdürünün çırpınmalarına rağmen lokantaya gelmiş, hazırlanan ziyafet masalarına yerleşmiştik. Yemek başlamıştı. Bu sırada içeri bir adam girdi. Heyecan içindeydi ve ağlıyordu. İsmet Paşanın ellerine kapandı ve şöyle dedi:

"— Paşam, affet beni.. Beni affet.."

İsmet Paşa ne olduğunu pek anlamadı.

"— Neyi affedeyim?" diye sordu.

"— Ben, 1954'e kadar Demokrattım. Şimdi bilmezsin, o günlerden dolayı ne kadar mahcubum. Senin aleyhinde olduğum, sana karşı çalıştığım için beni affet. Bunların ne olduklarını gördüm.."

Muhalefet Lideri tatlı bir gülümsemeyle heyecanlı vatandaşını teskin etti, bunda affedilecek bir şey olmadığını söyledi, durumu doğru gördüğünden dolayı yanaklarını okşadı. Adam son derece memnundu. Gülek de, sanki adamı tanımış gibi:

"— Senin 1954'ten sonra yaptığın hizmetler bize ondan eski günleri unutturmuştur" diyerek kendine bir pay çıkardı.

Yemekten sonra, heyecan bitmedi. Polis Müdürü otomobilleri lokantanın hemen yanına çektirmişti. Fakat İsmet Paşa, böyle hallerde daima yaptığı gibi:

"— Biraz daha yürürüz" dedi.

Otomobiller ileriye gittiler. İsmet Paşa, halka hiç kimsenin mâni olamayacağını gösterir şekilde yürüdü. Otomobillerin etrafı büyük bir kalabalıkla çevriliydi. O kalabalığı eliyle yardı. Arabalara bindik. Halk İsmet Paşanın otomobilini havaya kaldırmaya çalışıyordu. İsmet Paşa "Yapmayın! Sâkin olun.." dedi. Eliyle selâmlar vererek şoföre, yürümesini söyledi.

Tezahürat arasında, Çankırıdan böyle ayrılındı.

Yolda, Çankırıdaki idare âmirinin hatalı hareketinden bahsettik. İsmet Paşa, bir gün sonra Kastamonuda yapacağı konuşmasının

ana hatlarını bu esnada çizdi. Zaten, İsmet Paşayla daima öyle olur. İsmet Paşa, ele alacağı konuları kafasında hazırlamıştır. Bunları, anın verdiği ilhamlarla süsler. Bazen, kareli küçük defterine notlar alır. Ama, daha ziyade, ya tam yazılı metin okur, ya da hemen tamamen irticalen konuşur. Gözlükle okuduğu, gözlüksüz konuştuğu için arada notlara bakmak kendisi için daha zor olur, nutkunun insicamını bozar. Buna rağmen Meclisteki konuşmalarında bu notlara bakmak mecburiyeti bulunduğundan Meclis kürsüsünde İsmet Paşanın konuşmaları her zaman renkli, sürükleyici olmaz. Onlara hayat veren, asıl, birer darbımesel gibi kalan cümleleridir. "Suçluların telâşı içindesiniz..", "Işıktan korkuyorsunuz.." veya meşhur "Sizi artık ben bile kurtaramam.." gibi.

Kastamonuda, Çankırıdan bambaşka bir hava bulduk. Halk sokaklardaydı ve emniyet kuvvetleri sadece asayişin bozulmamasına gayret ediyorlardı. Yer yer evlere bayrak asılmıştı. Sanki Kastamonu bir bayramı kutluyordu. Çankırıyla Kastamonu arası yol da çok hoş manzaralı bir yol olduğundan seyahatin bu ikinci kısmı İsmet Paşayı neşelendirdi. Alkışlar arasında Kastamonu sokaklarından geçilerek C.H.P. il binasının önüne gelindi. Kongre ertesi gün yapılacaktı. Biz İsmet Paşayla, özel bir evde kalıyorduk. Halk, il binasının önündeydi. İsmet Paşa kalabalığı selâmladı, güzel bir kaç söz söyledi, vaktin geciktiğini bildirdi ve halktan dağılmasını istedi. Halk, sükûnetle dağıldı. Biz de kalacağımız eve gittik. Orada bir ziyafet hazırlanmıştı. İsmet Paşa neşesiyle dikkati çekti.

Kongre günü Kastamonu iğne atsan yere düşmeyecek kadar doluydu. Bütün civardan İsmet Paşayı görmeye halk gelmişti. Muhalefet Lideri Menderese kuvvetli ikazlarından birini daha Kastamonuda yaptı. "Türkiye Cumhuriyetinin idaresinde Nuri Essait usulüne gitmeye özenmek çok tehlikeli bir yoldur" dedi. "Milletçe çektiğimiz sıkıntı insafsızlığın ve yanlış yollarda ısrarın neticesidir" dedi. Sonra, çok akis yapan şu fikrini söyledi:

"— Türk milletinin sabrı ve tahammülü ne kadar hesapsız derecede ise tepkisi ve karşı koyması başladığı zaman hareketlerinde o kadar tesirli olacağında bütün tarih şahittir."

İsmet Paşa artık bütün konuşmalarında zulüm ve baskı idaresinin başarı kazanamayacağını, bütün bunların üstesinden gelineceğini söylüyor, her şeye çare bulunacağını bildiriyor ve maneviyatların zedelenmemesine çalışıyordu. Buna mukabil Menderes tam aksi yoldaydı. O, "millî irade" bayrağını eline almıştı ve seçimlerle iktidarda bulunmasını her şeyi kendi bildiği gibi yapabileceğinin fetvası sayıyordu. Nitekim hemen aynı sıralarda onun yaptığı konuşmalar hep tehditler, küfürler ihtiva ediyordu ve Muhalefet ile Basın başlıca hedefleriydi. Zaten bu seyahatten dönmemizi hemen takiben Temyizin meşhur 3. Dairesi gazetelere karşı hazırlanmış kılıçları bir-bir kınından sıyırdı. Tabii bunda en ziyade cömertce Akise ve Ulusa karşı davranılmıştı.

Ekimin 27'sinde Birinci Şubenin memurla-

Çankırıda bir polis müdürü İsmet Paşanın sokakta, halk arasında yürümesini yasaklamaya kalktı. Her yasaklamanın mutlaka tepki yarattığını ve yasakların gizli bir tadı, cazibesi bulunduğunu hiç hatırına getirmeksizin.. Üstelik böyle hallerde İsmet Paşanın emirlere bir kıymet vermemesi onu halk nazarında büyültüyor, buna mukabil idare âmirini tesirsiz ve itibarsız kılıyordu.

Benim kanaatim, Nihat Erim gibi Dr. Sarolun da, AKİS ile takışırken Menderesin emirlerini yerine getirmekte olduklarıdır. İkisi de, benden bundan dolayı bir tarziye koparmaya çok çalıştılar, fakat bir netice elde edemediler. Menderesin en hoşlandığı kimseler daima, iki elini en sonda havaya kaldırıp teslim olan kimselerdi. Halbuki en sonda, memleketin asıl kuvvetleri harekete geçtiğinde iki elini havaya kaldıran ve bütün haşmetiyle üç saat içinde pes diyen Menderesin kendisi oldu.

rı ilk ceza kararıyla dergiye geldiler. Başbakan Menderesin özel hayatını yazmış olduğumuzdan dolayı Tarık Halulu 16 ay hapse mahkûm edilmişti ve Akis bir ay süreyle kapatılacaktı. Bir gün sonra ikinci ceza kararı bildirildi. Ben, Nihat Erimin haysiyet, şeref ve itibarını kırdığım için bir yıl hapis yatacaktım ve Akis bir ay daha kapalı kalacaktı. Yani, iki ay İktidar Akisten kurtulacaktı. 27 Ekim tarihini taşıyan sayımızı ancak 27 Aralık tarihli sayımız takip edebildi. Tarık Halulu İzmirde, ben Ankarada hapishaneye girdik. Yusuf Ziya Âdemhan bir cezasını - o da, bir yıllıktı - Kemaliyede çekiyordu. Akisin üç mensubu aynı anda demir parmaklıkların arkasındaydı. Kurtul Altuğ ise sırasını bekliyordu. O, Muammer Aksoyun bir tekzibini yayınlamamaktan sanıktı.

Biz üç mensubumuzu Menderesin adaletine kaptırmıştık ama, rekor Ulustaydı. Onun dört mensubu aynı anda demir parmaklıkların arkasındaydı. Karikatürist Halim Büyükbulut, fıkracı Şinasi Nahit Berker ve yazı işleri müdürleri Nihat Subaşıyla Ülkü Arman çeşitli hapishanelerdeydiler. Ulus 4 Kasımda bir aylık bir süreyle kapatıldı. Ben hapishaneye girdiğimde Nihatı, Ülküyü, Şinasiyi ve onlarla birlikte, mostra diye hapsedilmiş bulunan talihsiz Fatin Fuatı - o, Zaferin yazı işleri müdürüydü, Dünya gazetesi onu dâva etmişti, Menderes de tarafsız görünmek için Fatinin hapsedilmesini uygun bulmuş, buna mukabil rahatının sağlanacağı ve ailesine bakılacağı teminatını vermişti, halbuki hiç de bizden farklı bir statüye tâbi tutulmadı - Ankara Hiltonda buldum. 1958'i 1959'a bağlayan yılbaşı gecesini hep birlikte bu Hiltonda geçirdik. Bir süre sonra Nihatla Şinasi cezalarını tamamladılar, buna mukabil bizim grupa Beyhan Cenkçi eklendi. Artık tam bir tedhiş başlamıştı. Tabii, Kurtul da gelmemezlik etmedi.

İsmet Paşa, Kastamonu dönüşü, ayağının tozunu silme fırsatını bulmadan yeniden bir başka bölgeye hareket etti. Bu seferki güzergâhta Afyon, Dinar, Isparta ve Burdur vardı. Pek kısa bir süre önce Menderes buralarda dolaştığı için hem halk, hem umumî efkâr bu seyahati dikkatle izliyordu. Ben ona katılamadım. Mahkûmiyet ve kapatılma kararları tebliğ edilmişti. Yeni bir savaş devresine giriliyordu. Dergide çalışmalar, hazırlıklar yapmak lâzımdı. Her mahkûmiyet gazetenin sahipliğinde ve yazı işleri müdürlüğünde bir değişikliği gerektiriyordu.

Allahtan ilk defa hapsedilmemden bir istifadeli tecrübe edinmiştim: En sıkı cezaevinden, en dikkatli göz altında dahi bir derginin âdeta bütün önemli yazılarının nasıl çıkarıldığını mükemmelen biliyordum.

Gelecek yazı:

Sonun Başlangıcı

Kalkınma

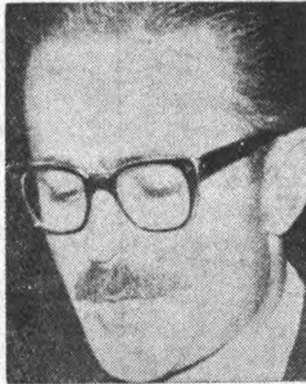
1965 bilânçosu

1966 yılının Kalkınma Plânı, yeni Hükümetten henüz geçmiş bulunmaktadır. Bir sürü siyasal güçlükler ve terslikler içinde geçen bir yıl, sağlanan yıllık yüzde 5,3 kalkınma hızının da gösterdiği gibi, Türkiyede belli bir kalkınma potansiyelinin mevcut olduğu gerçeğini gölgeleyememiştir. Bu da göstermektedir ki, Türkiye kalkınmıyacak bir ülke değil, sadece yanlış politikanın kurbanı bir ülkedir. 1965'e kuşbakışı bir göz atmak, bu görüşü doğrulamak için yeterlidir.

AP'li Ticaret Bakanı Macit Zeren, Fakülte yıllarından kalma iktisat bilgisiyle, yabancı sermayenin Türkiyeyi sömürmediğini, kendisinin buna inanmadığını söylemiştir. Ticaret Bakanlığı bütçesi görüşülürken bu konudaki görüşünü açıklayan Bakan Zeren, Birleşmiş Milletlerin dahi yıllardır üzerinde durduğu bu meseleyi, yani gelişmemiş ülkelere gelen yabancı özel sermayenin bu ülkeleri sömürmesinin nasıl asgariye indirilebileceği meselesini bir çırpıda halledivermiştir! Fiyat artışları konusunda yaptığı basın toplantısında ise, gazetecilerin önünde, kendisine yöneltilen sorulara "fiyat artışları yüzde 10 da olsa, bunun enflâsyon anlamına gelmiyeceğini" söylemiş, daha da sıkıştırıldığında, "Vallahi, isteyen istediği ismi versin. Ben enflâsyon diyemiyeceğim" cevabını vermiştir. Az gelişmiş ülkelerin problemleriyle karşı karşıya bulunan Türkiyede bu ekonomi politikasının ne işe ve kimlere yaradığını düşünmek bile üzücü olmaktadır.

Birçok yeni tesislerin hizmete girmesiyle 1965'de, bir önceki yıla göre, sanayi malları üretimi daha fazla artmıştır. Bunların başlıcaları demir - çelik, hadde mamûlleri, demir cevheri ve ham petrol üretimidir. Dokuma sanayiinde de önemli artışlar olmuştur. Şeker, kâğıt, taşkömürü, linyit, şişe ve cam eşya üretimlerinde meydana gelmiş olan düşmeler, genel olarak, yılın ilk yarısındaki üretim noksanlığıyla ilgilidir ve son aylarda bu maddelerin üretiminde de, bir önceki yılın aynı aylarına oranla, artma olduğu görülmüştür.

Tarımsal üretim ise, sanayi mallları üretimindeki artışın gerisinde görülmektedir. Sanayi malları üretimi artarken tarımsal malların üretiminde aynı artışın görülememesi, genel ekonomi için bazı problemler yaratmıştır. Bu problemlere rağmen, 1964'e göre 1965'de piyasadaki iş hacmi gözle görülür şekilde artmış, fiyatlar yükselmiş, genel iç tüketim mallarında bir satıcı piyasası ortaya çıkmağa başlamıştır.

Macit Zeren
Neşesiz bilânço

1964'e göre 1965, gerek ihracatımız, gerekse ithalât değer yönünden belirli bir artış göstermiş, dış ticaret açığımız ise azalmıştır. Diğer taraftan yurt dışındaki işçilerimizin gönderdikleri dövizler 1965'de 60 milyon doları bulmuştur. Böylece uzun yıllardanberi ilk defa ödemeler dengesinde görünmeyen kalemler, gelir - gider dengesi, bu yıl olumlu netice vermiş, genel açığı kısmen azaltmıştır.

1965 yılında genel ve katma bütçelerin gerçekleşmesi gerek gelir, gerekse gider yönünden daha yüksek nispetlere erişmiş, gelir ve giderler arasındaki menfi fark azalmıştır. Ancak, Plâncıların ve aklı başında birçok yetkilinin üzerinde durdukları bir meseleyi burada hatırlamak gerekir. Bir yıl içindeki - Aralık 1964 ile Aralık 1965 arası -yüzde 13'lük fiyat artışları vergilerdeki artışı büyük ölçüde gölgelemiştir. Ancak bu, vergi sistemindeki uygulamanın iyiliğinden değil, para değerindeki inmeler sebebiyle vergi matrahlarının artmasından meydana gelmiştir.

Kördüğüm

Yatırım hacminde 1965, özellikle inşaat faaliyetiyle ilgili olarak, önceki yıla göre daha büyük artış göstermiştir. Özel sektör sanayi yatırımlarında da önemli sayılabilecek bir gelişme görülmüştür. Bunlar gene de Plâna uygun olmayan ve zaten işba halinde bulunan dokumacılık ile montaja dayanan yarı - sanayi alanlarında olmuştur. Uzmanlarla Plâncılar, çeşitli toplantılarda, arttığı söylenen bu özel sektör yatırımlarının durumunu ele almakta ve "artık Türkiyede belirli bir sanayi politikası tespit edilmelidir" demektedirler.

1965'de daha çok, banka mevduatları ile kredilerinde artış görülmüş, banknot hacmindeki artış, devam etmekle beraber, önceki yıldan daha az olmuştur. Ne var ki, 1964 yılındaki para artışı, özel sektörün baskısıyla, "kredi yok, banknot hacmi talebi karşılamıyor, piyasada para yok" şikâyetleriyle başlatılmış, özel sektörcü basındaki "Para hacmi yetersiz", "Özel sektör kredi bulamıyor" gibi başlıklar silinmeye başladığı zaman da Türkiyede durumun tersine döndüğü görülmüştür. Mart ayı başlarında ortaya çıkan bu durum, Türkiyenin enflâsyona yuvarlanmasına yol açmıştır. Şimdi de özel sektör, dostlar alışverişte görsün diye, "Fiyat artışları hoştur. Korkmaya lüzum yoktur. Ama Hükümet bu gibi meselelere dikkat etsin" demektedir. Fiyat artışları, gerçek sanayicilere zarar verir. Montajcılığa dayanan, İsviçreden aldığı ilâç tozunu kutulara doldurup, yerli özel teşebbüscülük oynayanların bir ayakları zaten ithalâtçılıkta olduğu için, bunların, fiyat artışlarını sevinçle karşılamamaları imkânsızdır. DP'nin başını bu tutum yemiştir, AP'nin başını da yine, "yabancı sermaye Türkiyeyi sömürmüyor" diyen bu tutum yiyecektir.

Başbakan Demirelin de iktisattan anlamadığı, buna rağmen "ben bilirim" havasından kurtulamadığı bilinen bir gerçektir. Birçok Bakanların ise, yanlarında başkaları varken bile, Demirele telefon açıp, en olmıyacak şeylerde ondan talimat aldıkları, bilinen ayrı bir gerçektir. Bu, çok basit işlerde, meselâ bir Bakanlığın normal servislerini ilgilendiren işlerde bile böyle olmakta dır.

Jet herkeste var.
Mühim olan havayolu şirketidir.

Jetler artık alelâ-
e şeyler oldu.

üyük, küçük her şirkette
ar. Günün en modern vası-
ası olan jetlere elbette rağbet
dilecektir.

akat bir havayolu işletebil-
ek için mükemmel uçaklara
hip olmak kâfi değildir.

eza, bir havayolu hakkında
arar vermek icap ettiği za-
an tarife ve yemek listeleri
arasında mukayese ile de iş bitmez. Hepsinden önce emniyet, huzur ve itimat aramak gerekir. Ne isim verilirse verilsin bunlar herşeyin temelidir.

Dünyanın en tecrübeli havayolu ile uçtuğunuz zaman ise bütün bunlar emrinizdedir.

İlk fırsatta bizimle uçunuz.

PanAm'ın Jet Clipper uçaklarına 128 ayrı şehrin herhangi birinden binerek dünyanın 87 memleketini ziyaret edebilirsiniz...

Ve nereye giderseniz gidiniz en iyi havayolunu seçmiş olmanın verdiği huzur ve rahatlık içinde seyahat edeceksiniz.

Dünyada bundan üstünü de yoktur.

Dünyanın en tecrübeli havayolu

Atlantikte Birinci	Lâtin Amerikada Birinci
Pasifikte Birinci	Dünya Turunda Birinci

Avrupa

Buhran üzerine buhran

Geride bıraktığımız haftalar içinde Avrupa ülkelerinin durumuna göz atanlar, bunun hiç de parlak olmadığına tereddütsüz tanıklık edebilirlerdi. Gerçi Ortak Pazarın Fransa dışındaki beş üyesi, General De Gaulle'ün inadı karşısında oy birliği ilkesinden fedakârlık yaparak bu kuruluşun hiç değilse görünüşteki birliğini korumuşlardı ama, bütün öteki ana sorunlarda, görüş ayrılıkları, olduğu gibi devam ediyordu. Beş Ortak Pazar üyesinin oy konusunda ısrar etmemeleri, kuruluşun bu yüzden yıkılmasını önlemişti. Fakat ileride, meselâ ortak tarım fonu ve tarım fiyatları konusu önlerine gelince, durum ne olacaktı? O zaman da Fransanın gerileyeceğini düşünmek için ortalıkta henüz hiçbir ümit verici belirti yoktu.

De Gaulle'ün, Ortak Pazarın ekonomik bütünleşmeden siyasal bütünleşmeye kaymasından ve Fransanın egemenlik haklarına kısıntılar getirmesinden duyduğu endişe hep bilinmektedir. Oysa, İkinci Dünya Savaşı sonunda doğu yarısını kaybeden Federal Almanya, alman halkının gözünde bu kaybın etkilerini silebilmek için, Avrupanın siyasal bütünleşmesine vazgeçilmesi güç bir biçimde bağlanmıştır. Bu hafta başında Pariste bir araya gelen General De Gaulle ile Şansölye Erhard arasında konuşulan ve tabii hiçbir olumlu sonuca bağlanmayan sorunların başında, Avrupa birleşmesi gelmektedir. Oysa, Bonn hükümeti, 1964 sonunda tarım ürünleri fiyatları konusunda Fransaya taviz verdikten sonra, bunun karşılığında, Parisin de Avrupa bütünleşmesi konusunda alman isteklerine kulak kabartacağını umuyordu. Dağın arkasındaki bu ümit gene boşa çıkmıştır.

General De Gaulle
İnadım inat

Federal Almanyanın atom silâhları konusundaki tutumu ile De Gaulle'ün aynı konudaki tutumu arasındaki görüş ayrılıkları da olduğu gibi ortadadır. Bonn'a kendi güvenliği konusunda iyi - kötü bir ferahlık verecek olan çok taraflı vurucu kuvvet (MLF) tasarısı artık rafa kalkmıştır. Üstelik, geçen haftalar içinde Cenevrede yeniden başlayan onsekiz üyeli - aslında, Fransa çalışmalarına katılmadığı için onyedi üyelidir - Silâhsızlanma Komitesinin çalışmalarında, eğer Birleşik Amerika Federal Almanyanın baskılarına karşı koymak cesaretini kendinde bulabilirse, nükleer silâhların yayılmasını önleyecek bir anlaşmanın imzalanması ümidi de belirmiştir. Dünya bakımından çok ferahlık verici bir belirti olan bu ümit, şimdi Federal Almanyayı derin derin düşündürmektedir.

Sallantılı hükümetler

Bu hafta içinde derin derin düşünen tek Avrupa devleti, Federal Almanya değildir. Belçika ve İtalya da, iç politika oyunları sebebiyle patlak veren hükümet buhranları yüzünden, siyasal dengelerini yeniden nasıl kurabileceklerini düşünmektedirler. İtalya buhranı, hristiyan demokrat - sosyalist partiler koalisyonu olan Aldo Moro hükümetinin aslında incir çekirdeğini doldurmayacak bir meselede azınlıkta kalması üzerine patlak vermiştir. Bu buhran, Moro'nun Dışişleri Bakanı Amintore Fanfani'nin bundan birbuçuk ay kadar önce istifa etmesiyle ufukta belirmiş bulunuyordu. Sola yaptığı uvertürlerle Fanfani, Hristiyan Demokrat Partisi içinde Moro'nun yerini almak zamanının geldiğini düşünmüş ve okullar meselesinde, kendi taraftarlarına, Moro aleyhine oy verdirtmiştir. Fanfani taraftarlarına, Moro'nun sola yakın politikasından şikâyetçi olan sağ kanat Hristiyan Demokratları da katılmışlardır. Ancak Moro hükümetinin devrilmesi ne kadar kolay olmuşsa, onun yerine bir yenisinin kurulması da o kadar zor görünmektedir. Hristiyan Demokratların sağ kanadı, Moro'nun, parti birliğini yeniden kurmak için kendilerine verdiği tavizlerden fedakârlık yapmasına razı olmamakta, buna karşılık sosyalistler de bu tavizleri kapsayan bir programın tatbikatına katılmak istememektedirler. Fakat bütün bunlara rağmen, İtalya için yeni bir hristiyan demokrat - sosyalist koalisyo-

Akıntıya Kürek...

Başkan Johnson'un ancak otuzyedi gün sürebilen barış taarruzundan sonra ,Kuzey Vietnama yapılan amerikan hava saldırıları geçen hafta yeniden başlamıştır. Üzerinde o kadar büyük propaganda gürültüleri koparılan bu barış taarruzunun içtenliğine zaten kimse inanmış değildi. Bu bakımdan, Birleşik Amerikanın şimdi daha büyük bir savaşın eşiğini atlaması, ortalıkta fazla hayret uyandırmamıştır. Buna karşılık, duyulan üzüntünün genişliğine ve gerçekliğine hiç şüphe yoktur.

Eğer Birleşik Amerika Vietnam anlaşmazlığını barışçı yollardan çözmeyi iyice kafasına koymuş olsaydı, Vietkongun görüşme masasına hangi ülkeyi temsil etmek üzere oturacağı meselesi üzerinde bu kadar uzlaşmaz bir tutum takınmazdı. Bugün, Saygondaki hükümetin kimi ve ne oranda temsil ettiği konusunda her türlü tereddütü haklı görmek gerekir. Birbiri peşisıra gelen askerî darbelerin en sonuncusu ile kurulan General Ky hükümeti, acaba bütün Güney Vietnam halkını temsil etmekte midir? Bağımsız Güney Vietnam devletinin kurulmasından bu yana bu halka bir defa seçim sandığı başına gitmek fırsatı verilmediğine ve iktidarların Saygonda kuvvet yoluyla işbaşına geldiklerine bakarak, bu soruyu olumlu biçimde cevaplandırmaya imkân yoktur. Birleşik Amerika, Vietnamdaki savaşı, Saygonda gelip geçen bozuk düzenleri tutmak zorunda kaldığı gün kaybetmiştir.

Vietnam çıkmazından kurtulmak için, Birleşik Amerikanın bu ülkede olup bitenlere doğru bir teşhis koyması lâzımdır. Güney Vietnamda Saygona ve onun arkasındakilere karşı silâha sarılanlar, Vietnam miliyetçileridir. Bunların arasında komünistlerin bulunduğuna hiç şüphe yoktur ama, bunların varlığı, hareketin önemini halkın gözünde küçültmevye yeterli çıkmamıştır. Üstelik, Birleşik Amerika anlayışsızlıkta devam ettikçe, miliyetçi hareketin liderliği komünistlerin, destekleyiciliği de Hanoi ile Pekinin tekeline kaymaktadır. Birleşik Amerika, Vietkongu, ipleri bu iki başkent tarafından çekilen kukla bir kuruluş olarak gördükçe, yanlış adım atmaktan kurtulamıyacaktır. Güney Vietnamın dörtte üçünü Vietkongun yalnızca çetecilik metodlarıyla elinde tuttuğunu sanmak, acemi politikacıların en büyük acemilikleri olsa gerektir.

Süresi bir yıla yaklaşan devamlı bombardımanın ne Vietkongu, ne de Hanoiyi dize getirmiş olması, Birleşik Amerika kuvvetine o kadar inanıp güvenenleri iyice kızdırmıştır. Bu kızgınlık içindedir ki şimdi, savaşın daha genişletilip şiddetlendirilmesi hazırlığına girişilmiştir. Bu arada Başkan Johnson ve şürekâsı, yeni savaş strateji ve taktiklerini tartışmak üzere, Honoluluya uçmuşlardır ve Vietnam kıyılarına yeni deniz birlikleri çıkarılmıştır. Hattâ, ortalıkta, yeniden, Komünist Çinin bombalanmasından, Çin atom kuvvetinin daha çekirdeğinde iken bastırılmasından söz edenler bile vardır.

Büyük devletlerin hâlâ kuvvet politikasına bağlı oldukları günümüzde Komünist Çini Asyada durdurmaya kalkışmak, akıntıya kürek çekmekten başka bir şey değildir. Hele Pekini Vietnam gibi ekonomik, sosyal ve politik çöküntüler içindeki bir ülkede durdurmak istemek, daha da anlaşılmaz bir hayrettir. Birleşik Amerika, eğer kendi yanlış hesapları yüzünden bütün dünyayı ateşin kucağına atmak istemiyorsa, bu konuda daha gerçekçi bir politika izlemek zorundadır. Tarihin uzun akışı içinde, Asyada bir Çin hegemonyası kurulacağını düşünmek, milletlerin yaradılışında var olan milliyetçilik duygularını hiç bilmemek demektir. Eğer milletlerin duyguları zorla bastırılabilseydi, İkinci Dünya Savaşından sonra Doğu Avrupada kurulan Sovyet hegemonyası parçalanmaz, yüz yıldır amerikan nüfuzu altındaki Güney Amerikadaki dolar emperyalizmi bugünkü zor durumlara düşmezdi. Bunları düşünerek, Asyada da mutlak bir Çin hegemonyası kurulmasının mümkün olamıyacağını anlamak gerekir.

Öteyandan, madalyonun bir başka yüzü daha vardır. Eğer amerikalı yöneticiler, uzun süredeki gelişmeleri önceden kestirebilecek tarih bilgisinden yoksun iseler, hiç değilse, o kadar bağlı bulundukları kuvvet politikasının bütün kurallarını iyi bilmek zorundadırlar. Kısa sürede, Komünist Çinin Asyadaki gelişmesini durdurmak, asyalı olmayan bir devlet için mümkün değildir. Nitekim, Avrupa devletleri kendi aralarında birleşmeden, Sovyetler Birliğini Avrupada durdurmak mümkün olmamıştır. Birleşik Amerikayı Lâtin Amerikada sarsmak isteyen Sovyetler Birliği, Kübada, arkasına baka baka gerilemek zorunda kalmıştır. İpin ucunu elinden kaçırınca, Birleşik Amerikanın da Vietnamda aynı zorunlukla karşılaşmıyacağını kimse ileri süremez.

Kuralları bilinmeden oynanan oyunlar, oyuncuları şimdiye kadar hep yenilgiye uğratmıştır.

nundan başka çıkar yol görünmemektedir. Eğer böyle bir koalisyon kurulamaz ve yeni seçimlere gidilirse, bundan en kârlı çıkacaklar, aşırı sağ ile komünistler olacaktır.

Geçen hafta Belçikada çıkan maden grevleri ve sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi meseleleri yüzünden işbaşından çekilmek zorunda kalan hükümet de, bir "orta (sosyal hristiyanlar) - sosyalist" koalisyonudur. Bilindiği gibi, geçen Mayısta yapılan seçimlerde, hem sosyal hristiyanlar, hem de sosyalistler ağır yenilgilere uğramışlardı. Fakat uzun süren bir buhrandan sonra, gene aynı koalisyonun devamından başka çare bulunamamıştır. O zamandan buyana devam eden ekonomik kriz, yüzyıllık geçmişi olan Flamand - Vallon ayrılığı ile birleşince, Harmel hükümeti istifadan başka çıkar yol bulamamıştır.

Tüli'den haberler

Sevinç ve hüzün birarada

Geçtiğimiz hafta, Çankayadaki Cumhurbaşkanlığı Köşkünde sevinç ve hüzün birarada duyuldu. Cumhurbaşkanı Gürselin oğlu **Özdemir Gürselin** düğünü kutlandı. Bu, Çankaya Köşkünde ilk düğündü, fakat çok neşeli geçtiği söylenemez. Sebebi de malûm: Gürsel Amerikada tedavi görürken, eğlenmek o kadar kolay değil. Köşkün dolu salonlarına rağmen, ortada bir boşluk hissediliyor, herkes gelin ve damattan çok Gürselin durumuyla ilgileniyordu. **Bn. Gürsel** de çok mutlu görünmüyordu. Biricik oğlunun mürüvvetini görmeyi çok istemişti ama, damatlığını bu şartlarda kutlayacağını herhalde hiç aklına getirmemişti.

Misafirler arasında birçok üniformalı vardı. Fakat Genel Kurmay Başkanı Org. Cevdet Sunay, Deniz Kuvvetleri Komutanı Necdet Uran ve Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Turalın yokluğu ilk bakışta göze çarpıyordu. CHP Genel Başkanı İnönü de yoktu, **Bn. İnönü** yalnız gelmişti. Buna karşılık, başta **Süleyman Demirel,** birçok AP'li vardı. Bazı Bakanlar smokinle gelmişlerdi, düğün kokteylinden çıkıp Hariciye Köşkündeki Kızılay balosuna gittiler. Demirel biraz yorgun görünüyordu. Kabine arkadaşlarıyla uzun uzun konuştu. **Org. Refik Tulga** ile Hava Kuvvetleri Komutanı **İrfan Tansel** de öteki salonlarda dolaşıp, dostlarıyla konuştular.

Cumhurbaşkanının gelinine gelince: Genç gelin, Kız Teknik Okulunda dikilen gelinliği içinde biraz şaşkın görünüyordu. Kısa zamana büyük ve sürprizli olaylar sığdırmak elbette ki kolay değil. Başında taşlı bir taç vardı, göğsünde de kocasının taktığı broş parlıyordu. Broşa bakanlar, bir yandan da yeni gelinin oturacağı evi konuşuyorlardı. İstanbulda, Nişantaşında, Vali Konağı caddesinde yeni sahibesini bekleyen evin ihtişamını anlata anlata bitiremiyorlardı. Evin duvarları bakırla kaplanmış, bakırın üzerine de renkli taşlar kakılmış. Özdemir Gürsel bu evi hazırlayıncaya kadar hayli uğraşmış. Ee, kolay değil tabiî... Güle güle otursunlar.

Başkent sosyetesi hareketli

Himalaya eteklerindeki mikroskobik Sıkkım krallığının budist Kralı ile amerikalı Kraliçesi Ankaradan geçtiler. Başkent sosyetesine yeni bir konu çıktı: New-York sosyetesinden Himalaya eteklerine tırmanan amerikalı gençkız, budist Sıkkım Kralına eş olmak için hayli gayret sarfetmiş. Boynunu tevekkülle bükerek, kısık sesle konuşma-

Özdemir Gürselin düğünü
Çankayadaki sessiz düğün

yı çok iyi başarıyor. Hani, arasıra sigara da içmese, kendisini Himalayalarda doğmuş sanmak mümkün.

Nigeryadan gelen hukukçu karı-koca Omololu'lar da Başkent sosyetesinde Afrika havası estirdiler. Bn. **Omololu** çikolata rengi, pırıl pırıl gülüşüyle Siyah Ülkenin güzel bir sözcüsüydü. Ankarada, özellikle Üniversiteli Kadınlar Derneğinden büyük ilgi gördü. Şerefine çaylar verildi. İlki **Doç. Nermin Abadan**ın evinde verilen bu çaylarda uzun uzun, afrikalı kadınlardan bahsedildi.

Klüplerin kaderi

Özellikle İstanbulda, sosyete hep aynı yere gitmekten hoşlanır, her gece, sözleşmiş gibi, bütün gruplar aynı klüpde, aynı pavyonda buluşurlar. Geçen yıllar Tefo modası vardı, kimi ararsanız orada bulurdunuz. Şimdi bu moda geriledi, AS Klüp öne geçti. **Tülay Gencay**ın ve güzel **Gülsüm Kamu**nun şarkıları, **Ruhi Su**nun türküleri, her gece, sosyeteden ve sanatçılardan büyük bir kalabalığı buraya çekiyor. Birçok partiler AS klüpte sona eriyor, tabii, arasıra garip karşılaşmalar da oluyor. Sosyetenin "sos"ları ile öteki grupları birarada şarkı dinliyor, dansediyorlar.

AS Klübün asıl gediklileri, film ve tiyatro yıldızları. Bunlar, birçok geceler burada sabahlıyorlar. En çok beğendikleri şarkı da, "Gold finger". **Tülây German** da Allah için güzel söylüyor.

Bir resmikabul

Libyanın Ankara Elçisi **Abdüsselâm Buseyri** birkaç gündür hasta, Libyanın bağımsızlık yıldönümü şerefine Ankara Palas salonlarında verilen resmikabulde de bulunamadı. Misafirleri, türk asıllı eşi **Muazzez Buseyri** karşıladı. Resmikabul her zamanki gibi kalabalıktı. Bütün elçiler, dışişleri mensupları oradaydılar. Gece kısa sürdü, misafirlerden bir grup aşağıya, pavyona, Zelihanın rusca şarkılarını dinlemeğe indiler. Bazıları da Süreyyaya gittiler.

Hoş geldin - gülegüle

Hikmet Şimşek, galiba leyleği havada gördü, günleri yolculukla geçiyor. Çocuklar, şeflerine kavuşmanın sevinci içindeyken, Şimşeğin sesi Sovyetlerden geldi. Neyse ki bu geziler pek fazla uzamıyor.

Karşılıklı kültürel münasebetler çerçevesinde Sovyet Rusyada çok başarılı konserler yöneten sanatçı, geçtiğimiz hafta içinde yurda döndü. Çocukların sevinçleri yine yarıda kalacak. Zira Şimşek, Sofya, Varna ve Filibede konserler yönetmek üzere, gelecek hafta da Bulgaristana gidiyor.

Moda

Hayat gülmek içindir

1966 ilkbahar - yaz modası, hazır elbiseleriyle, moda dergilerine çıkmış bulunuyor. Bu moda çok genç, çok renkli, eğlenceli bir modadır. Hattâ bunu, kısaca, "Terziler eğleniyorlar" deyimiyle anlatmak da mümkündür. Courréges'in iki yıldır üzerinde durduğu ve ilk günlerde parisli büyük terzilerin defilelerine ancak bir çeşni sembolü olarak giren feza modasının esprisi de 1966 modasına âdeta rehberlik etmiştir.

1966 modası, sokaktaki adamı ilk önce, geçen kadınların ayaklarına baktırtacaktır. Ayakkabı modası, bütün silûeti değiştirecek ve ellerinde büyük ayakkabı stokları bulunan firmaları bir hamlede iflâs ettirtecek kadar değişmiştir. Yılın modası hemen hemen ökçesiz, atkılı, renkli çocuk ayakkabılarıdır. Bunlar genç kızlar içindir demek de gerçekten mümkün değildir. Çünkü büyükler için aynı tip ayakkabılar biraz daha ökçeli, iki renkli, parçalı olarak hazırlanmıştır. Courréges'in siyah, küçük topuklu beyaz çizmeleri, burada bir kere daha kendini göstermiş, siyahlı beyazlı ayakkabılar mevsimin en tipik özelliğini yapmıştır. Meselâ düz beyaz bir kışlık ayakkabının topukları siyah veya siyah-beyaz karelidir. Düz siyah bir kışlık ayakkabının beyaz, ince biyeleri vardır. Tıpkı elbiselerde olduğu gibi, ayakkabılarda da sanatçılar renklerle oynamışlardır. Sandalet ayakkabılar da çok modadır ve aynı şekilde, topuksuz veya küçücük, künt topuklu, künt veya yuvarlak-burunludur.

1966 modası
Kısalan etekler

Ayakkabılardan sonra gözü çeken şey, yukarıya doğru etek boyu ve çoraplardır. Çoraplar yine desenli, örgülü, renkli ve çok çeşitlidir. Şık bir kıyafetle dizde biten bir çorap, öyle, sanıldığı gibi, gayrıciddi bir hava yaratmamaktadır. Eteklere gelince, bu da Courréges'in bir zaferidir ve artık, diz kapaklarının gösterilmesini çirkin bulan Dior teorisi iflâs etmiş, dizler önem kazanmıştır.

Genel silûette uzun saçlar da, çok kısalar da mevcuttur. Orta boy saç hemen hiç yok gibidir. Uzun saçların yüzü örtmek yerine kulakları göstermesi de mevsimin ayrı bir özelliğidir. Amaç, yılın yıldızı küpelere saha hazırlamaktır. Yeni küpeler çekici, değişik, eğlencelidir. Meselâ, üç tane renkli top üstüste gelmiş, nefis bir küpe olmuştur. Sallantılılar, yuvarlak biçimliler, taşlılar, modern şekilliler, geometrik tahta veya seramikler aynı şekilde mevcuttur.

Her biçimden, her renkten

1966 ilkbahar - yaz modasında, diz kapakları görünmek şartiyle, hemen hemen bütün hatlar geçer akçedir. Düşük bele de, yüksek bele de rağbet fazladır. Eteğe doğru evaze biçilmiş dümdüz gecelik elbisele-

Adama bunu vermezler!

Evet, demokrasiye inanıyoruz. Evet, seçimlerde halkın oyu ile iktidara geldiniz. Evet, hükümet edeceksiniz. Ama hiçbir zaman nurcuyla süleymancıyı elele tutuşturup, şeytan koltuğu üzerinde, halledilmeyen memleket meselelerinin üzerine bir bardak su içip, keyfinize bakamıyacaksınız. Demokrasi hiçbir memleket için, her ne pahasına olursa olsun, varılması gereken bir hedef değildir. Demokrasi, hürriyet içinde kalkınmanın, uygarlık vasıfları içinde yaşamanın, akıl yolunda yürümenin en iyi bir aracıdır. Bunun için de, hedef gözden kaçırılmadan, bu aracın en iyi bir şekilde kullanılması gerekir. Demokrasi, bazen zannedildiği gibi, çoğunluğu herşeye kaadir kılan bir rejim de değildir. Gerçi bir devirde bir Başbakan, mensubu bulunduğu siyasî grupa, "siz isterseniz hilâfeti de getirebilirsiniz" demişti ama bu, tımarhanelerin parmaklıkları arasında, kendilerini VIII. Ferdinand sananların hezeyanlarından farksız bir şeydir. Zavallı Ferdinand için, İspanyadaki hayal şatoları çok çabuk yıkıldı. Ama Ferdinand'lar tükenmez ki... Biri gider, biri gelir. Sonra da bunlar, başgardiyanı, sopasını sırtlarında duyuncaya kadar, başyardımcıları veya protokol şefleri sanırlar. Bu, hep böyledir.

Ama, insaf artık: Türkiyeyi tımarhaneye çeviren bu akılsızca davranışlardan, bu sorumsuzluğun her geçen saniye yaklaştırdığı tatsız olaylardan, tehditlerden, yarınının ne getireceği bilinmeyen bir yaşamadan, aç insanları maneviyat türküsüyle kandırıp, ağızlarındaki son lokmayı da kapan tilki politikasından bıktık, usandık! Birbirimizin gözüne bakmaktan, endişeyle "ne haber?" diye sorup soruşturmaktan bıktık artık. Yarın ne olacak, bunu bilmeliyiz. Ben, yetiştirdiğim çocuklarımın, hiç olmazsa, annelerinin yetiştiği devri arama durumuna düşmiyeceklerinden emin olmalıyım. Onlara bunu da verememiş olmanın, Türkiyeyi yeni baştan karanlıklara itmenin sorumluluğundan, utancından kurtulmalıyım. Ben bilmeliyim ki, hiçbir Atatürk düşmanı bu topraklar üzerinde işbaşına gelemez, konuşamaz, nefes alamaz. Eğer kendi kendini inkâr eden böyle bir meczup varsa, bilmeliyim ki, tedaviye alınmıştır.

Bir arkadaşım geçenlerde Çubuğa gitti. Ankaranın Çubuğuna. Duyduğu şeyler korkunçtur. Din işportacılığı yapan bazı dinsiz din adamları, ramazan boyunca, para toplamağa çıkmışlar. Memleketi şeriata, halkı nura kavuşturacak ilim kitapları çıkaracaklarmış. Halk, nesi var nesi yok, takkesine varıncaya kadar satmalı, bu mukaddes cihada katılmalıymış!

İnanması güç, ama inanın. Çünkü, Diyanet İşleri bütçesinin Senatoda müzakeresi sırasında çok gerçek su yüzüne çıkmıştır. "Mukaddes cihad" için memlekette 6 milyon küsur lira toplanmış. Şimdi bir takım kitaplar basılacak, Cumhuriyet alfabesinin giremediği o zavallı, mâsum köylere bunlar tonlarla girecek ve benim temiz köylüm, kitap diye bunlara sarılacak!.. Çünkü, yine Senato görüşmelerinde açıklandığı gibi, bugünkü Hükümet, işbaşına gelir gelmez, gerçek din adamlarını görevlerinden uzaklaştırmış, Atatürk düşmanlığıyla tanınmış kişileri Diyanet İşlerinde üst makamlara oturtmuştur. Tâyin ve nakillerin gerekçesi ise, genel olarak, daha önce açıklanmıştı: Aynı zihniyetteki kimseleri biraraya getirmek!..

AP'lilere sormak istiyorum: Atatürke "kâfir" dediği raporlarla iddia edilen bugünkü Diyanet İşleri Reisi İbrahim Elmalı ile kendileri aynı zihniyette midirler?

Eğer AP, politikasını, Elmalı tipi kimselerle yürütmeyi düşünüyorsa, hüsrana uğrayacaktır. Zira, AP'nin anladığı şekilde bir demokrasi için, Atatürkün Cumhuriyeti heba ettirilmiyecektir. Bunu hatırlatmak için tabiî senatör olmağa lüzum yok. Bunu Anayasa söylüyor, bunu Anayasayı savunmakla görevli her yurtsever söylüyor.

Jale CANDAN

ri gençkızlar, "bitirim" deyimiyle nitelemektedirler. Çünkü bunların çoğu çok renkten yapılmıştır. Meselâ, sarı bir elbisenin göğüs üstünde pembe bir ampiyesmanı ve yeşil, küçük kolları vardır. Düz yeşil bir şömizye elbisenin ise, arkasında, bütün elbise boyunca uzayan, kurdelâ şeklinde, dikiş arasına sokulmuş, çingene pembesi, uzun bandı göze çarpmaktadır. Bunlar genel olarak tam kolsuz ve evaze etekli, dümdüz elbiselerdir. Siyah-beyaz karışımı elbiselerle birkaç renk yanyana getirilerek yapılmış damalılar da çoktur. Bazı yüksek belli elbiselerin yalnızca üst kısmı değişik renktedir. Büyüklerin tercih edecekleri çok renkliler daha ziyade bunlardır.

Birkaç renkli yaz pardösüleri, Sylvie Vartan tipi pardösülerdir. Ufak bir skar veya bebe yakası, vücuda tam oturmayan bir yakınlık, mübalâğalı bir kısalık ve bazen mantonun tek bir tarafına eklenmiş, değişik bir renkten herhangi bir kup... Yazlık bir sarı elbisenin yakası, pembe ve incecik kravatlı bir biye ile süslenmiştir. Elbisenin içindeki aynı kumaştan pembe etek, açık bırakılmış yan dikişlerden görülmektedir. Bütün bunlar buluşlara, yeniliklere bağlıdır, bir kuralı yoktur.

Mevsimin mantosu beyaz, döpiyestir, tayyörü ise lâciverttir. Lâcivert zaten yazın siyahıdır ve o nispette de pratiktir. Fakat bunların yanında siklâmene çalan bir pembe ve bütün sarılar, kırmızılar, bağıran yeşiller de aynı derecede modadır.

Katlanınca bavulda bir eşarp kadar yer tutan, yıkanınca ütü istemiyen, şeker gibi karışık renkli, hafif, ipek jerse elbiseler yine çoktur. Bunlar mümkün mertebe az kuplu, düz, vücudu saran elbiselerdir. Hepsi belden kesiksizdir ama, istenildiği takdirde bir kemerle de kullanılabilmektedir. Bunlar tam kolsuz, uzun kollu, bazen de dirsek boyunda kolları olan elbiselerdir.

Sinemacılar

Gülmeden güldüren adam

Yarım yüzyıllık perde hayatında milyonlarca seyirci onu "yüzü hiç gülmeyen adam" olarak tanıdı. En gülünç durumlarda, en beklenmedik olaylarda bile yüzü bir maske kadar durgundu. Bu yüzden amerikan seyircisi ona "Taş surat", fransız seyircisi ise, donmuş gibi duran yüz hatlarından dolayı, "Frigo" adını takmıştı. Stüdyoların buyruğuna boyun eğdiği sıralarda, bir ara, sözleşmesinde bile ne beyaz perdede, hattâ ne de umumî yerlerde gülmiyeceği yazılıydı. Oysa türk seyircisinin "Malek" adıyla tanıdığı bu, yüzü hiç gülmeyen adam, Chaplin'den sonra seyirciyi en çok güldüren sinema sanatçısıydı. Geçen hafta bir akciğer kanseri Buster Keaton'u alıp götürdüğü vakit, sinema dünyası, beyaz perdenin Chaplin'den sonra en büyük komiğini kaybetmiş oldu.

Keaton da tıpkı Chaplin gibi "çekirdekten" yetişmişti. Vodvillerde oynıyan bir ana-babanın oğluydu ve sahnede doğmuş sayılırdı: Baba Keaton sahnede oyununu ilk defa yalnız oynamış, sonra da, ağzı kulaklarına vararak, yeni doğan oğlunu sahneden seyircilere takdim etmişti. 4 Ekim 1896 da Pickway'de (Kansas) doğan küçük Keaton ana-babasının yanında yer almakta gecikmedi, dört yaşındayken sahneye adımını attı ve böylelikle ana-baba-oğuldan meydana gelen "The Three Keatons" topluluğu doğdu. Keaton, o zamanki vodvil sanatçılarının geleneğine uyarak, kısa zamanda, "on parmağında on mârifet"li oldu: Şarkı söylüyor, cambazlık yapıyor, dans ediyor, pantomim yapıyor, palyaço oluyordu. Keaton'un bu yıllarda sahnedeki görevi, babası tarafından kurulan bütün tuzakları, ölümle sonuçlanabilecek tertipleri boşa çıkarmaktı. Baba Keaton ayaklara dolanan küçük Keaton'u çöple birlikte süpürüp atıyor, sahnenin bir ucundan öbür ucuna fırlatıyor, pencereden atıyor, davula çarpıp patlattığı deriden içeri sokuyor... ama bütün bunlar küçük Keaton'un yok edilmez niteliğini etkileyemiyordu. En beklenmedik durumları büyük bir soğukkanlılıkla atlatmak küçük Keaton için sanki ikinci tabiat olmuştu, sahne dışındaki yaşayışında bile öyleydi.

Nitekim bir gün, beş-altı yaşlarındaki Keaton'un, ayağı kayarak bütün bir merdiveni yukarıdan aşağıya sırt üstü indikten sonra, hiç bir şey olmamış gibi yoluna devam ettiğini gören ünlü sihirbaz Houdini "what a buster - ne sırt" diye şaşkınlığını belirtmiş, ondan sonra da, asıl adı Joseph Francis Keaton olan küçüğün adı Buster Keaton kalmıştır.

Sahneden perdeye

Küçük Keaton'un yaşı ilerledikçe sahnede babasıyla olan ilişkisi ters yöne çevrilmeğe başladı: Artık tuzakları küçük Keaton kuruyor, baba Keaton ölümlerden kıl payıyla kurtuluyordu. "The Three Keatons" topluluğu böylelikle yıllarca amerikan sahnelerini dolaştı. Sonunda Buster, New York'ta büyük bir rövüde önemli bir rol alarak, topluluktan ayrıldı. Ama, daha rövüdeki rolüne çıkmadan bir tesadüf bütün hayatını değiştirdi: Birgün New York'ta rastladığı arkadaşı ünlü komik Roscoe "Fatty - Şişko" Arbuckle ona sinemada oynamağı teklif etti ve artık bir delikanlı olan Buster 1917'de 21 yaşında ilk filmi olan "The Butcher Boy - Kasap Çırağı" ile sinemaya başladı. Buster, öbür komiklerin aksine, tipini daha ilk filminde yarattı, bu tipi geliştirmek zorunda kalmadı. Zengin sahne hayatı onu bu zahmetten kurtarıyordu. Bir süre, o vaktin komedi filmlerindeki usûle uyarak, ikişer makaralık filmler çevirdi, sonra, 1920'de "Saphead - Mankafa" ile uzun filmlerine başladı.

Buster Keaton bu dönemde sanat yönünden Chaplin'den sonra gelen komik olmakla kalmadı, iş yönünden de aynı derecede tutuldu. Keaton'un filmi, yaklaşık olarak, 200 bin dolara çıkar, 2 milyon dolar getirirdi. Bu başarısını, öbür komiklerden apayrı olan tipine, karakterine, oyun tarzına, üslûbuna borçluydu. "Malek", çevresiyle daima çatışma halinde olan bir tipti, özellikle makineleşmiş bir dünyanın her adımda ortaya çıkan engelleriyle sürekli bir çatışma halindeydi. Ama Malek bu engeller karşısında gerilemez, aksine dikine dikine gider, zekâsıyla engeli aşar, bir yenisiyle karşılaşır, onu da aşardı. Bütün "Malek" filmleri bu temel üzerine kurulmuştu. Olaylar, durumlar değişir, temel aynı kalırdı.

Keaton çapında olmıyan bir komiğin birkaç film sonunda seyirciyi kolaylıkla bıktırması kaçınılmaz olduğu halde, Keaton zengin tecrübesi, keskin zekâsı ve olağanüstü sezişiyle hep, en beklenmedik durumları yaratmasını bilirdi. Üstelik Keaton'un öbür sessiz film komiklerinden farklı ve üstün bir yanı daha vardı: Bu komiklerin hemen hepsi, filmlerini, ayrı ayrı komik sahnelerin yanyana eklenmesiyle meydana getirmekteydiler, filmlerinin başından sonuna kadar gelişen bir konusu yoktu. Bu görünüşüyle bu filmler, birer "yamalı bohça" gibiydiler. Oysa Keaton'un hemen bütün filmleri tek bir hat üzerinde gelişen bir konuyu anlatır, komik durumları bu konu içinde verirdi. Bir "Malek" filmindeki komik unsurların aynı zamanda gerçek dışı, mantık dışı hiç bir yönü yoktu.

Gülmek ve gülmemek

Keaton seyirci karşısına donuk bir yüzle çıkmayı önceden tasarlamamıştı. Zaten bunun farkında bile değildi. Birgün arkadaşları ona, perdede niye hiç gülmediğini sordukları vakit de şaşırıp kaldı. Zira sahneden edindiği alışkanlığı perdede devam ettirmekten başka bir şey yapmıyordu ki... Sahnede ise, yaptığı işten, başkasına dikkat edecek hali yoktu. Sonra seyirci, gülen komikten zaten hoşlanmıyordu: "Seyirciyle temasım bana bu çeşit bir komik olmam gerektiğini öğretti. Ben güldüğüm takdirde, yaptığıma seyirci gülmüyordu. Halbuki ne kadar ciddi olursam, o kadar çok güldürüyordum. Sinemaya başladığımda bu, artık kendiliğinden yürüyordu, gülmediğimin farkında bile değildim. Yalnız bir kere gülümsedim, o da seyircinin bundan hoşlanmadığını ispat etmek için. Nitekim, seyirci hoşlanmadı. Adım 'Gülmeyen Komik'e çıkmağa başlayınca, gerçekten gülüp gülmediği-

mi anlamak için, filmlerimin hepsini oynatmıştık. Çünkü kendim farkında değildim. Gerçekten de hiç gülmüyordum ve her şey yolunda gidiyordu."

Keaton'un Chaplin'e benzer bir başka yönü filmlerinin yönetmenlik, senaryoculuk ve montajcılığıyla doğrudan doğruya kendisinin meşgul olmasıdır. Kendine mahsus bir üslûbu bulunmasında en önemli sebeplerden biri de budur. Öteki komiklerden ayrı olarak, filmlerinde göze çarpan bütünlüğü Keaton şöyle açıklamaktadır: "Stanley Kramer 'It'sa Mad, Mad, Mad, Mad World - Çılgın Dünya'da oynamamı telefonda teklif edip yanıma geldiğinde, elinde, telefon rehberi kadar kalın bir senaryo vardı. Biz senaryoyu yazmazdık. Hepsi kafamızdaydı Oturur, bir hikâye düşünür, 'tamam, başlangıç iyi oldu, şimdi de sonunu getirelim' derdik. Filmin ortası için kendimizi sıkıntıya sokmazdık."

Yeniden diriliş

Sesli sinema başlayınca Keaton da tıpkı Chaplin gibi daha bir süre sessiz film çevirmeğe devam etti. Ancak ne bu direnişi devam etti, ne de Chaplin gibi kendini sesliye uydurabildi. Bundan dolayı, yavaş yavaş unutulmağa yüztuttu. Chaplin'e sanat gücü bakımından yakın oluşu da, bu andan başlıyarak, onun için yarardan çok zarar getirdi, Chaplin'in ünü Keaton'unkini gölgeledi. Keaton, İkinci Dünya Savaşından sonra ancak zaman zaman bazı büyük filmlerde küçük rollerle unutulmaz çehresini büsbütün kayıplara karışmaktan korudu. Billy Wilder'in sessiz film çağını canlandıran "Sunset Boulevard"ı (1950), Chaplin'in "Limelight - Sahne Işıkları" (1952), Michael Anderson'un "Around the World in 80 Days - Seksen Günde Devrialem"i bunların başında gelmektedir.

1957'de Hollywood, Buster Keaton'a saygısını onun hayatını anlatan "The Buster Keaton Story - Buster Keaton'un Hayatı" ile göstermek istedi, ama Sidney Sheldon'un çevirdiği, Donald O'Connor'un Keaton rolüne çıktığı bu film, büyük komiğin "şanına lâyık" bir eser değildi. Sonra, Chaplin hariç, sessiz film çağının hiç bir komiğine nasip olmıyan bütün sanat gücüyle seyircinin karşısına çıktı. Gerçi bu, önce, eski filmlerinden bazılarının yeniden piyasaya sürülmesiyle başladı ama, ardından Keaton, sanat gücünün tükenmediğini yeni filmleriyle de ortaya koydu. Stanley Kramer'in sessiz film çağının komedisine nazire olarak çevirdiği "Çılgın Dünya"daki (1962) önemli bir rolden sonra Keaton yetmiş yaşında bir sanatçıdan beklenmiyecek bir canlılıkla işe sarıldı. 1965 te birbiri ardından Kanadada "The Railrodder - Demiryolcu"yu, İtalyada "Two Marines and a General - İki Denizciyle Bir General"i, İngilterede "Film"i ve "A Funny Thing Happened on the Way to the Forum - Dün Gece Yolda Giderken Çok Komik Birşey Oldu"yu çevirdi.

Bunlardan özellikle "Film", geçen yılki Venedik Festivalinde gösterildiği vakit, binlerce sinemaseverin ve gazetecinin ayakta dakikalarca süren alkışlarıyla karşılandı. Çağdaş tiyatronun en önemli yazarlarından Samuel Beckett'in bir senaryosuna dayanan bu filmin tek kahramanını Keaton canlandırıyordu.

Ölümünden bir hafta önce bu adı kadar kendi de kısa, sade, fakat özlü film, Tours Kısa Filmler Festivalinde Jüri Özel Ödülünü aldı. Ne yazık ki, sanat alanındaki kaderini sinema tarihinde rastlanmıyan bir şekilde yenmesini başaran Keaton, akciğer kanseri karşısında aynı talihliliği gösteremedi.